

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАДИМА ГЕТЬМАНА**

**Факультет міжнародної економіки і менеджменту
Кафедра міжнародної торгівлі і маркетингу**

**ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНА ПРОГРАМА
ГАЛУЗЬ ЗНАНЬ
СПЕЦІАЛЬНІСТЬ**

**«МІЖНАРОДНА ЕКОНОМІКА»
05 Соціальні та поведінкові науки
051 «Економіка»**

Форма навчання: Заочна

КВАЛІФІКАЦІЙНА БАКАЛАВРСЬКА РОБОТА

на тему «Механізми діяльності підприємств з іноземним капіталом у глобальній економіці»
(назва теми)

здобувачки Беляк Тетяни Олександрівни

Наукова керівниця: кандидат економічних наук, доцент Лиськова Леся Миколаївна

(підпис)

Робота допущена до захисту перед екзаменаційною комісією
з атестації здобувачів вищої освіти (ЕК)

Завідувачка кафедри: д-р екон.наук, професорка Циганкова Т.М.

(підпис)

Київ 2024

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАДИМА ГЕТЬМАНА

Факультет міжнародної економіки і менеджменту
Кафедра міжнародної торгівлі і маркетингу

ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНА ПРОГРАМА
ГАЛУЗЬ ЗНАНЬ
СПЕЦІАЛЬНІСТЬ

«МІЖНАРОДНА ЕКОНОМІКА»
05 Соціальні та поведінкові науки
051 «Економіка»

ПОГОДЖЕНО

Керівниця проектної групи (гарант)
освітньо-професійної програми
«Міжнародна економіка»

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувачка кафедри міжнародної
торгівлі і маркетингу

(підпис) Столярчук Я.М.

«_____» _____ 20__р.

(підпис) Циганкова Т.М.

«_____» _____ 20__р.

ІНДИВІДУАЛЬНЕ ЗАВДАННЯ

здобувачці вищої освіти Беляк Тетяні Олександрівні
заочної форми навчання
на підготовку кваліфікаційної бакалаврської роботи

на тему «Механізми діяльності підприємств з іноземним капіталом у глобальній економіці»

Тему затверджено наказом ректора Університету від "07" грудня 2023 р. № 2233-ст

Кваліфікаційна бакалаврська робота виконується на матеріалах вторинних джерел наукової та статистичної інформації

План кваліфікаційної бакалаврської роботи

Розділ 1	Теоретичні аспекти механізму створення та діяльності підприємства з іноземним капіталом у глобальній економіці
Розділ 2	Аналіз механізмів діяльності підприємств з іноземним капіталом у глобальній економіці
Об'єкт дослідження:	Способи залучення іноземного капіталу у діяльність підприємств у глобальній економіці
Предмет дослідження	Механізми діяльності підприємств з іноземним капіталом у глобальній економіці

**Мета кваліфікаційної
бакалаврської роботи:**

Дослідження механізмів діяльності підприємств з іноземним капіталом, які функціонують у глобальній економіці, та аналізу можливих напрямів їх розвитку і удосконалення

Конкретні завдання, які здобувач повинен виконати для досягнення поставленої мети:

У розділі 1

Визначити поняття, функції та роль іноземного капіталу у глобальній економіці;

Дослідити сутність, види та механізми діяльності підприємств з іноземним капіталом у глобальній економіці;

Обґрунтувати механізми залучення іноземного капіталу у діяльність підприємств.

У розділі 2

Проаналізувати динаміку створення і діяльності підприємств з іноземним капіталом у глобальній економіці

Визначити механізми створення та діяльності підприємств з іноземним капіталом в Україні;

Дослідити проблеми у сфері іноземного капіталовкладення у глобальній економіці;

Обґрунтувати шляхи вдосконалення механізмів діяльності підприємств з іноземним капіталом у глобальній економіці.

**Завдання підготував
науковий керівник**

(підпис)

Лиськова Л.М.
(Прізвище та ініціали)

« 20» грудня 2023 р.

**Завдання одержав
здобувач**

(підпис)

Беляк Т.О.
(Прізвище та ініціали)

« 20 » грудня 2023 р.

РЕФЕРАТ

Робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Кваліфікаційна бакалаврська робота містить 85 сторінок, 16 таблиць, 5 рисунків, список використаних джерел з 58 найменувань, 1 додаток.

Мета роботи полягає у дослідженні механізмів діяльності підприємств з іноземним капіталом, які функціонують у глобальній економіці, та аналізу можливих напрямів їх розвитку і удосконалення.

Виходячи з поставленої мети, завданнями написання роботи виступають:

- визначити поняття, функції та роль іноземного капіталу у глобальній економіці;
- дослідити сутність, види та механізми діяльності підприємств з іноземним капіталом у глобальній економіці;
- обґрунтувати механізми залучення іноземного капіталу у діяльність підприємств;
- проаналізувати динаміку створення і діяльності підприємств з іноземним капіталом у глобальній економіці;
- визначити механізми створення та діяльності підприємств з іноземним капіталом в Україні;
- дослідити проблеми у сфері іноземного капіталовкладення у глобальній економіці;
- обґрунтувати шляхи вдосконалення механізмів діяльності підприємств з іноземним капіталом у глобальній економіці.

Об'єктом дослідження є способи залучення іноземного капіталу у діяльність підприємств у глобальній економіці.

Предметом дослідження є механізми діяльності підприємств з іноземним капіталом у глобальній економіці.

Методи дослідження: індукції та дедукції; методи узагальнення і порівняння; застосування системного підходу, методів аналізу і синтезу; методи причинно-наслідкового зв'язку та абстрактно-логічний метод; спостереження.

Методична значущість результатів полягає у використанні отриманих даних для розроблення методик та підходів до аналізу та оцінки діяльності підприємств з іноземним капіталом. Розглянуто динаміку створення та функціонування таких підприємств у глобальній економіці, що дозволить визначити тенденції їх розвитку та ефективно впливати на них з метою підвищення конкурентоспроможності.

Практична значущість отриманих результатів проявляється у можливості їх використання для практичних дій у сфері управління підприємствами з іноземним капіталом. Аналіз механізмів створення та функціонування таких підприємств у конкретному контексті України дозволить ідентифікувати проблемні питання та знайти шляхи їх вирішення. Розроблені пропозиції щодо вдосконалення механізмів діяльності підприємств з іноземним капіталом стануть підґрунтям для розробки практичних рекомендацій у сфері управління та інвестиційної політики.

Інформаційна база дослідження складається з офіційних документів, статистичних даних світових організацій, статистичних даних про стан механізму діяльності підприємств з іноземним капіталом у глобальній економіці.

Запропоновані та обґрунтовані у роботі напрями підвищення ефективності механізму діяльності підприємств з іноземним капіталом у глобальній економіці можуть бути використані для підвищення економічних показників в Україні. Результати проведеного дослідження дозволять вітчизняним підприємствам підвищувати ефективність організації механізму діяльності підприємств з іноземним капіталом у глобальній економіці.

Рік виконання кваліфікаційної бакалаврської роботи 2024 р.

Рік захисту роботи 2024 р.

Ключові слова: іноземний капітал; глобальна економіка; підприємства з іноземним капіталом; міжнародний бізнес; інвестиції; стратегії залучення іноземного капіталу; економічна інтеграція; глобалізація; правове регулювання; міжнародні спільні підприємства; транснаціональні корпорації; економічні фактори, тощо

В і д г у к
на кваліфікаційну бакалаврську роботу
здобувачки факультету Міжнародної економіки і менеджменту
освітньо-професійної програми «Міжнародна економіка»

Беляк Тетяни Олександрівни
на тему : **«Механізми діяльності підприємств з іноземним капіталом у
глобальній економіці»**

1. **Актуальність теми** : глобалізація економіки та посилення конкурентної боротьби обумовлюють формування нового середовища для економічного розвитку підприємств, де провідна роль належить іноземному капіталу, як дієвому механізму залучення інвестицій, змінюючи при цьому механізм діяльності таких підприємств, що і становить значний інтерес для даного дослідження
2. **Позитивні риси кваліфікаційної бакалаврської роботи**: послідовно, ґрунтовно і всебічно викладено теоретичні аспекти роботи; наявна значна кількість графічно узагальненого теоретичного матеріалу; в п.2.1 опрацьовано значну кількість статистичної інформації.
3. **Наявність самостійних розробок автора**: автором систематизовано основні види підприємств, які створені із залученням іноземного капіталу і функціонують на зарубіжних ринках; узагальнено основні механізми залученні іноземних інвестицій у діяльність підприємств.
4. **Цінність теоретичних висновків та практичних рекомендацій**: в теоретичному розділі заслуговує на увагу узагальнена інформаційна картка підприємства з іноземним капіталом; практичну спрямованість мають запропоновані автором шляхи вдосконалення механізмів діяльності підприємств з іноземним капіталом у глобальній економіці
5. **Наявність недоліків**: певним недоліком роботи є відсутність авторської позиції та критичних коментарів; варто було б більш чітко виокремити пріоритетні напрями іноземного капіталовкладення в підприємства України в післявоєнний період.
6. **Загальна оцінка кваліфікаційної бакалаврської роботи та її допущення до захисту перед ЕК**: виконана кваліфікаційна бакалаврська робота відповідає вимогам та допускається до захисту перед ЕК

Наукова керівниця: доцент кафедри міжнародної торгівлі і маркетингу, доцент,
к.е.н.

Лиськова Л.М.

“7 ” червня 2024 р.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ МЕХАНІЗМУ СТВОРЕННЯ ТА ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ З ІНОЗЕМНИМ КАПІТАЛОМ У ГЛОБАЛЬНІЙ ЕКОНОМІЦІ.....	6
1.1 Поняття, функції та роль іноземного капіталу у глобальній економіці.....	6
1.2 Сутність, види та механізми діяльності підприємств з іноземним капіталом у глобальній економіці.....	13
1.3 Механізми залучення іноземного капіталу у діяльність підприємств	24
РОЗДІЛ 2 АНАЛІЗ МЕХАНІЗМІВ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ З ІНОЗЕМНИМ КАПІТАЛОМ У ГЛОБАЛЬНІЙ ЕКОНОМІЦІ	39
2.1 Динаміка створення і діяльності підприємств з іноземним капіталом у глобальній економіці	39
2.2 Механізми створення та діяльності підприємств з іноземним капіталом в Україні.....	52
2.3 Проблеми у сфері іноземного капіталовкладення у глобальній економіці.....	61
2.4 Шляхи вдосконалення механізмів діяльності підприємств з іноземним капіталом у глобальній економіці.....	70
ВИСНОВКИ	77
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	80
ДОДАТКИ	

ВСТУП

Актуальність теми. Сучасний етап розвитку світової економіки характеризується значною інтеграцією ринків, капіталів та технологій. Глобалізація сприяє формуванню єдиного економічного простору, де підприємства з іноземним капіталом відіграють важливу роль у трансфері технологій, знань та управлінського досвіду. Багато компаній прагнуть до розширення своєї діяльності за межами національних кордонів для збільшення ринкової частки, зниження витрат виробництва та доступу до нових ресурсів. Залучення іноземного капіталу сприяє модернізації підприємств та впровадженню новітніх технологій, що підвищує конкурентоспроможність національної економіки на глобальному ринку. Присутність підприємств з іноземним капіталом також ставить перед економікою приймаючої країни певні виклики, такі як необхідність адаптації регуляторного середовища, забезпечення рівних умов для місцевих та іноземних компаній, а також управління ризиками, пов'язаними з економічною безпекою. Для підприємств з іноземним капіталом важливо розробляти ефективні стратегії управління, які дозволять їм успішно конкурувати як на локальних, так і на міжнародних ринках. Це включає адаптацію бізнес-моделей до специфіки різних країн та регіонів. Тому вивчення механізмів діяльності підприємств з іноземним капіталом дозволяє поглибити розуміння процесів інтернаціоналізації бізнесу, розробити рекомендації для покращення інвестиційного клімату та стимулювання економічного зростання.

Проблематика дослідження механізму діяльності підприємств з іноземним капіталом у глобальній економіці розглянута в наукових роботах таких авторів як: Адамів М. Є., Гребельник П. О., Березовська О. В., Васюк Т. В., Дубовик О. В., Ковальчук О. В., Ковальова І. В., Крисоватий А. І., Мельник В. М., Панасюк В. М., Птащенко О. В., Савченко Н. М., Семенов В. В., Степанова І. Ю., Сторожук О. В., Свириденко Г. М. та ін.

Мета роботи полягає у дослідженні механізмів діяльності підприємств з іноземним капіталом, які функціонують у глобальній економіці, та аналізу можливих напрямів їх розвитку і удосконалення.

Виходячи з поставленої мети, **завданнями написання роботи виступають:**

- визначити поняття, функції та роль іноземного капіталу у глобальній економіці;
- дослідити сутність, види та механізми діяльності підприємств з іноземним капіталом у глобальній економіці;
- обґрунтувати моделі залучення іноземного капіталу у діяльність підприємств;
- проаналізувати динаміку створення і діяльності підприємств з іноземним капіталом у глобальній економіці;
- визначити механізми створення та діяльності підприємств з іноземним капіталом в Україні;
- дослідити проблеми у сфері іноземного капіталовкладення у глобальній економіці;
- обґрунтувати шляхи вдосконалення механізмів діяльності підприємств з іноземним капіталом у глобальній економіці.

Об’єктом дослідження є способи залучення іноземного капіталу у діяльність підприємств у глобальній економіці.

Предметом дослідження є механізми діяльності підприємств з іноземним капіталом у глобальній економіці.

Методи дослідження: індукції та дедукції; методи узагальнення і порівняння; застосування системного підходу, методів аналізу і синтезу; методи причинно-наслідкового зв’язку та абстрактно-логічний метод; спостереження.

Методична значущість результатів полягає у використанні отриманих даних для розроблення методик та підходів до аналізу та оцінки діяльності підприємств з іноземним капіталом. Розглянуто динаміку створення та функціонування таких підприємств у глобальній економіці, що дозволить

визначити тенденції їх розвитку та ефективно впливати на них з метою підвищення конкурентоспроможності.

Практична значущість отриманих результатів проявляється у можливості їх використання для практичних дій у сфері управління підприємствами з іноземним капіталом. Аналіз механізмів створення та функціонування таких підприємств у конкретному контексті України дозволить ідентифікувати проблемні питання та знайти шляхи їх вирішення. Розроблені пропозиції щодо вдосконалення механізмів діяльності підприємств з іноземним капіталом стануть підґрунтям для розробки практичних рекомендацій у сфері управління та інвестиційної політики.

Інформаційна база дослідження складається з офіційних документів, статистичних даних світових організацій, статистичних даних про стан механізму діяльності підприємств з іноземним капіталом у глобальній економіці.

Запропоновані та обґрунтовані у роботі напрями підвищення ефективності механізму діяльності підприємств з іноземним капіталом у глобальній економіці можуть бути використані для підвищення економічних показників в Україні. Результати проведеного дослідження дозволять вітчизняним підприємствам підвищувати ефективність організації механізму діяльності підприємств з іноземним капіталом у глобальній економіці.

Структура роботи. Робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Кваліфікаційна бакалаврська робота містить 85 сторінок, 16 таблиць, 5 рисунків, список використаних джерел з 58 найменувань, 1 додаток.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ МЕХАНІЗМУ СТВОРЕННЯ ТА ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ З ІНОЗЕМНИМ КАПІТАЛОМ У ГЛОБАЛЬНІЙ ЕКОНОМІЦІ

1.1 Поняття, функції та роль іноземного капіталу у глобальній економіці

Іноземні інвестиції охоплюють різноманітні активи, такі як майно, речі, грошові кошти, майнові права, цінні папери, об'єкти права інтелектуальної власності та інше. Термін «іноземні інвестиції» відображає соціально-економічні відносини між іноземним інвестором і країною-реципієнтом, що стосуються об'єкта, процесу інвестування та створеного прибутку чи доходу [19]. В макроекономіці інвестиції є складовою частиною сукупних витрат, включаючи витрати на нові засоби виробництва, інвестиції у житло та приріст товарних запасів. Іншими словами, інвестиції представляють собою ту частину ВВП, яка не споживається протягом поточного періоду і сприяє приросту капіталу в економіці. В теорії виробництва інвестиції є процесом створення нового капіталу, включаючи засоби виробництва та людський капітал. В мікроекономіці інвестиції також розглядаються як процес створення нового капіталу. У фінансовій теорії інвестиції розглядаються як придбання реальних або фінансових активів, тобто сьогоdnішні витрати, метою яких є отримання майбутньої вигоди [35, с. 137].

На макрорівні інвестиції поділяються на валові та чисті. Валові охоплюють загальний обсяг вкладених коштів у певний період для нового будівництва, придбання засобів виробництва та збільшення товарно-матеріальних запасів. Чисті інвестиції представляють валові інвестиції за вирахуванням амортизаційних відрахувань. Інвестиція – це будь-який економічний інструмент, в який вкладають гроші з метою отримання прибутку або доходу. Це цілеспрямоване вкладення капіталу на певний термін у будь-якій формі для подальшого збільшення або збереження, охоплюючи всі майнові та інтелектуальні цінності, що приносять

інвестору прибуток або суспільний ефект. Визначаються такі суттєві ознаки інвестицій, як напрямок вкладення капіталу, цілеспрямованість, перспективність, ризик, орієнтованість на дохід або прибуток, та тривалість інвестиційного процесу [32].

Розрізняють державні та приватні іноземні інвестиції, де державні включають позики та кредити, які одна країна або група держав надають іншій країні, і приватні, надані фірмами, компаніями або громадянами однієї країни іншій. Щодо різновидів іноземних інвестицій, ми розглядаємо їх поділ на прямі та портфельні. Прямі іноземні інвестиції є реальними вкладеннями у підприємства та фактори виробництва, надаючи інвесторові контроль та зазвичай є довгостроковими. З іншого боку, портфельні іноземні інвестиції включають вкладення в цінні папери та інші фінансові активи, не надаючи реального контролю над об'єктом інвестування. Різниця між ними полягає у співвідношенні доходності та фінансових операцій [33, с. 53].

Таким чином, прямі та портфельні іноземні інвестиції є ключовими складовими іноземного приватного капіталу, сприяючи розвитку виробництва та ефективному функціонуванню економіки, і можуть бути використані як синоніми термінів «іноземні інвестиції» та «іноземний капітал».

Розглянувши сутність іноземних інвестицій, ми можемо визначити іноземний капітал. Для розкриття цієї суті, слід звернутися до терміну «капітал». Теорія капіталу завжди привертала увагу різних економістів, починаючи від меркантилістів і закінчуючи інституціоналістами. Аналізуючи теорію еволюції капіталу та його різних функціональних форм, економічна наука прийшла до висновку, що з розвитком ринкової економіки і економічної теорії капітал постійно еволюціонує. З'явлення фінансового капіталу поруч з промисловим, торговельним та грошовим капіталом є результатом еволюційних змін у розвитку економіки [23].

Із розвитком міжнародного поділу праці і капіталу та трансформацією останнього виникає іноземний капітал. Вивезення капіталу характерне для країн із відносним надлишком фінансових ресурсів, що виникає через можливість отримання більших прибутків в іншій країні завдяки сприятливішим умовам для

власників капіталу. Проте таке явище не обмежується лише економічно розвиненими країнами; наприклад, США є і як найбільшим експортером, і як найбільшим імпортером капіталу [36, с. 87].

У сучасних умовах для проведення структурної перебудови економіки, подолання технічної та технологічної відсталості, а також досягнення конкурентоспроможності національної продукції на світовому ринку, необхідно широко залучати іноземний капітал. Використання іноземних інвестицій є необхідною складовою глобального руху капіталу, яка переважно здійснюється за рахунок капіталів приватних інвесторів, які мають інтерес до отримання високого рівня прибутку [27, с. 5].

Для потенційних інвесторів, які входять на зарубіжний ринок, ключовими є передбачення коливань кон'юнктури інвестиційного ринку. Такий аналіз і прогнозування кон'юнктурних коливань є важливим аспектом вивчення та передбачення динаміки інвестиційного ринку. Однак, однаково важливим для залучення інвестицій у необхідний обсяг для конкретного інноваційного проєкту є визначення мотивів, які спонукають інвестора до позитивного рішення щодо вкладення в об'єкт (проєкт), виявлення перешкод для здійснення інвестиційної діяльності (негативні фактори на макро- та мікрорівні), формування цільової групи потенційних інвесторів для подальшої конструктивної співпраці, яку буде налагоджено за допомогою маркетингового інструментарію, що розроблятиметься в рамках повноцінного комплексу маркетингу. Впровадження принципів цілеспрямованої діяльності у напрямку підвищення інвестиційної привабливості національної економіки, активізації зусиль для залучення інвестиційних ресурсів та пошуку перспективних шляхів інвестування, є цілком обґрунтованим [40].

У контексті глобальних трансформацій та інформаційних змін, а також враховуючи об'єктивну необхідність інноваційної моделі розвитку, розвинені країни світу зосереджують увагу на збереженні свого лідерства у світовому інноваційному виробництві та утриманні технологічного відриву від інших країн. Це досягається лише через раціональне використання іноземного капіталу та підтримання високого рівня інвестиційної привабливості держави. Інвестиції, як

важливий фактор економічного зростання, є складною економічною категорією, що виступає каталізатором розширеного відтворення та лежить в основі відносин, що складаються на інвестиційному ринку [21, с. 114].

Вивчаючи роль іноземного капіталу в економічній системі, слід визначити його основні функції (табл. 1.1).

Таблиця 1.1 – Функції іноземного капіталу в економіці

Функція	Характеристика	Приклади
Мобілізація ресурсів	Дозволяє країні мобілізувати додаткові фінансові ресурси, яких не вистачає для розвитку власної економіки.	Інвестиції в нові підприємства, придбання існуючих компаній, кредитування
Розподільна	Сприяє перерозподілу капіталу між різними галузями та регіонами економіки.	Інвестиції в інфраструктуру, розвиток депресивних регіонів
Інноваційна	Стимулює впровадження нових технологій та нових форм організації виробництва.	Інвестиції в наукові дослідження та розробки, впровадження нових технологій
Соціальна	Сприяє створенню нових робочих місць, підвищенню кваліфікації робочої сили, покращенню умов життя.	Інвестиції в освіту та охорону здоров'я, розвиток соціальної інфраструктури
Зовнішньоекономічна	Сприяє розширенню зовнішньої торгівлі, інтеграції країни у світову економіку.	Інвестиції в експортно-орієнтовані підприємства, створення спільних підприємств

Джерело: створено автором на основі [51, с. 205]

Важливо зазначити, що вплив іноземного капіталу на економіку країни може бути як позитивним, так і негативним. Позитивний вплив: зростання економіки, створення нових робочих місць, впровадження нових технологій, підвищення кваліфікації робочої сили, покращення умов життя. Негативний вплив: витіснення вітчизняних виробників, зростання зовнішнього боргу, втрата контролю над стратегічними галузями економіки, відплив капіталу з країни, негативний вплив на навколишнє середовище.

Для того, щоб максимізувати позитивний вплив іноземного капіталу та мінімізувати негативний, країна повинна мати чітку стратегію залучення та використання іноземних інвестицій. Така стратегія повинна включати: створення сприятливого інвестиційного клімату; захист прав іноземних інвесторів; контроль

за використанням іноземного капіталу; спрямування іноземних інвестицій у пріоритетні галузі економіки [35, с. 138].

В узагальненому вигляді до нього відносяться такі функції: 1) мобілізація капіталу; 2) розподільна; 3) інноваційна; 4) соціальна [18, с. 105]. Серед функцій іноземного капіталу, які є характерними для будь-якої економіки, слід виокремити функцію мобілізації капіталу, яка є додатковим чинником подолання дефіциту внутрішніх фінансових ресурсів, таких як бюджетні і власні кошти суб'єктів господарювання [21, с. 113].

Розподільна функція передбачає ефективний розподіл іноземного капіталу між різними галузями і регіонами країни. На сьогодні в країні існують галузеві і регіональні диспропорції в інвестуванні іноземного капіталу. Найбільш значущі обсяги іноземного капіталу вкладаються в відносно розвинені галузі економіки, а також у галузі з високим оборотом капіталу, зокрема у фінансову сферу. Фінансова діяльність в країні привертає інвесторів з різних країн, що призводить до спрямування значної частини їхніх фінансових ресурсів саме у цей сектор [10].

Соціальна функція іноземного капіталу передусім пов'язана з макроекономічною стабілізацією та ключовими показниками соціально-економічного розвитку країни. Привласнення іноземного капіталу надає можливість вирішувати соціальні проблеми через оновлення та модернізацію виробництва, задоволення потреб як внутрішнього, так і зовнішнього ринку, передачу управлінського досвіду, впровадження передових технологій, створення додаткових робочих місць, ефективне використання місцевих ресурсів, сприяння структурній перебудові економіки [19]. Класифікація іноземних інвестицій наведена в табл. 1.2.

Іноземні інвестиції можна класифікувати за різними ознаками, такими як суб'єкти інвестицій, види інвестицій, форми, розмір, термін, джерело формування ресурсів, метод інвестування, об'єкти інвестування, форми створення об'єктів, призначення та сфери діяльності [19].

Таблиця 1.2 – Класифікація іноземних інвестицій

Класифікаційна ознака	Види (типи)
Суб'єкт інвестицій	- Державні. - Приватні. - Міжнародних організацій. - Змішані
Види інвестицій	- Прямі: капітальні вкладення, що дають контроль над об'єктом інвестування. - Портфельні: вкладення в цінні папери без контролю над об'єктом.
Форми	- Грошова: валюта, цінні папери. - Матеріальна: обладнання, сировина. - Нематеріальна: технології, ліцензії.
Розмір	- Малі: до 10 тис. дол. США. - Середні: 10-100 тис. дол. США. - Великі: понад 100 тис. дол. США.
Термін	- Короткострокові: до 1 року. - Довгострокові: понад 1 року.
Джерело формування ресурсів	- Власні: кошти інвесторів. - Запозичені: кредити, гранти.
Метод інвестування	- Створення нового: будівництво, заснування підприємства. - Придбання існуючого: купівля акцій, підприємства.
Об'єкти інвестування	- Виробнича: промисловість, сільське господарство. - Невиробнича: наука, освіта, охорона здоров'я.
Форми створення об'єктів	- Підприємства з іноземними інвестиціями: спільні підприємства, дочірні підприємства. - Філії іноземних підприємств: структурні підрозділи іноземних компаній.
Призначення та сфери діяльності	- Виробництво: випуск товарів. - Торгівля: купівля-продаж товарів і послуг. - Фінанси: банківська діяльність, інвестиції. - Інші: наука, освіта, охорона здоров'я.

Джерело: створено автором на основі [19]

Іноземний капітал постійно рухається і вкладається в країни-реципієнти іноземними інвесторами – власниками капіталу. Вивезення капіталу характерне для країн, які відчувають дефіцит фінансових ресурсів порівняно з іншими чинниками виробництва [31]. Розглядаючи приплив іноземного капіталу в країну, слід також враховувати вплив капіталу. Цей вплив відзначається вибором капіталом більш сприятливих умов для інвестування. Важливо розрізняти цей вплив національного капіталу від нелегального вивезення капіталу за кордон, яке часто зберігається в іноземних банках через «тіньовий» характер його походження та недоліки вітчизняного законодавства.

Спираючись на викладеному вище, ми можемо розкрити природу іноземного капіталу. З нашого погляду, іноземний капітал – це форма капіталу, яка перебуває в русі та інвестується іноземними інвесторами в економічну діяльність країни-реципієнта з метою максимально ефективного використання капіталу і отримання максимального прибутку. Слід відзначити, що в економічній літературі ще не встановлено єдиного визначення терміну «іноземний капітал». Лише в Економічній енциклопедії під редакцією Мочерного С. В. іноземний капітал визначається як різноманітні форми капіталу (приватний, акціонерний, державний, банківський, промисловий, фінансовий та капітал міжнародних фінансово-кредитних організацій та ін.), який належить закордонним власникам. Однак ця дефініція не враховує сфери та мети вкладення капіталу [40].

В умовах глобалізації економіки роль іноземних інвестицій значно зростає. Підприємства з іноземним капіталом відіграють важливу роль у розвитку економіки країни, сприяючи трансферу технологій, нових знань і управлінських практик, створенню нових робочих місць та стимулюванню експорту. Створення підприємства з іноземним капіталом (ПЗІК) регулюється законодавством країни, де воно буде зареєстровано. Зазвичай, для реєстрації підприємства з іноземним капіталом необхідно подати заявку до відповідного органу влади, а також надати пакет документів, що підтверджують відповідність заявника встановленим вимогам [5, с. 277].

Рішення про створення підприємства з іноземним капіталом інвестори приймають на основі ретельного аналізу економічних факторів, таких як: політична та економічна стабільність країни, розмір та динаміка розвитку ринку, наявність кваліфікованої робочої сили, рівень податків, інфраструктура, доступність кредитних ресурсів. Діяльність підприємства з іноземним капіталом регулюється законодавством країни, де вони зареєстровані, а також міжнародними договорами та угодами. Переваги створення підприємства з іноземним капіталом: доступ до нових ринків та технологій; зниження ризиків; збільшення конкурентоспроможності; створення нових робочих місць. Недоліки створення

підприємства з іноземним капіталом: ризик втрати контролю над підприємством; виведення прибутку за кордон; негативний вплив на національну економіку [32].

Отже, підприємства з іноземним капіталом відіграють важливу роль у розвитку економіки країни. Їх створення та діяльність повинні регулюватися законодавством, яке б стимулювало приплив іноземних інвестицій та захищало національні інтереси.

1.2 Сутність, види та механізми діяльності підприємств з іноземним капіталом у глобальній економіці

Підприємства з іноземним капіталом грають значущу роль у глобальній економіці, вносячи важливий вклад у розвиток та економічну активність країн. Підприємства з іноземним капіталом сприяють зближенню та взаємодії різних ринків та регіонів світу. Їхні інвестиції та операції перетинають національні кордони, що сприяє економічній інтеграції та обміну технологіями та знаннями між країнами. Підприємства з іноземним капіталом приносять користь економіці країн, в яких вони функціонують, шляхом створення нових робочих місць, що сприяє зниженню безробіття та покращує життя місцевого населення. Підприємства з іноземним капіталом часто приносять із собою нові технології та методи управління, що може сприяти підвищенню ефективності та конкурентоспроможності місцевого бізнесу.

Інформаційна картка підприємства з іноземним капіталом у глобальній економіці наведена в табл. 1.3.

Варто відзначити, що діяльність підприємства з іноземним капіталом може мати як позитивний, так і негативний вплив на економіку країни перебування. Позитивний вплив діяльності підприємства з іноземним капіталом: стимулювання економічного зростання; трансфер технологій та нових знань; збільшення конкуренції; створення нових робочих місць. Негативний вплив діяльності підприємства з іноземним капіталом: ризик втрати контролю над національними

ресурсами; виведення прибутку за кордон; негативний вплив на навколишнє середовище; соціальні проблеми [32].

Таблиця 1.3 – Інформаційна картка підприємства з іноземним капіталом у глобальній економіці

Аспект	Характеристика
Сутність	Підприємства з іноземним капіталом (ПЗІК) – це юридичні особи, створені згідно з законодавством країни перебування, у статутному капіталі яких частка іноземних інвестицій становить не менше 10%.
Мета діяльності	Отримання прибутку за рахунок використання ресурсів країни перебування та доступу до нових ринків.
Форми діяльності	- Прямі інвестиції: створення нових підприємств або придбання частки в існуючих. - Портфельні інвестиції: придбання цінних паперів.
Переваги	- Доступ до нових ринків та технологій. - Зниження ризиків. - Збільшення конкурентоспроможності. - Створення нових робочих місць.
Недоліки	- Ризик втрати контролю над підприємством. - Виведення прибутку за кордон. - Негативний вплив на національну економіку.
Вплив на глобальну економіку	- Стимулювання економічного зростання. - Трансфер технологій та нових знань. - Збільшення конкуренції. - Створення нових робочих місць.
Регулювання діяльності	- Законодавство країни перебування. - Міжнародні договори та угоди.
Тенденції розвитку	- Зростання значення ПЗІК у глобальній економіці. - Збільшення транснаціональних корпорацій. - Зміна географії прямих інвестицій.

Джерело: створено автором на основі [22, с. 65]

Уряд країни перебування повинен вживати заходів для того, щоб максимізувати позитивний вплив підприємства з іноземним капіталом та мінімізувати негативний. До таких заходів можна віднести: створення сприятливого інвестиційного клімату; забезпечення захисту прав інвесторів; контроль за діяльністю підприємства з іноземним капіталом; створення механізмів для стимулювання підприємства з іноземним капіталом в пріоритетні для країни галузі. Зростання значення підприємства з іноземним капіталом у глобальній економіці свідчить про те, що вони є важливим фактором економічного розвитку.

На рис. 1.1 наведена характеристика процесу (алгоритму) створення підприємства з іноземним капіталом.

Процес створення підприємства з іноземним капіталом може відрізнятися в залежності від країни інвестування. Для країн, що прагнуть долучитися до глобальних економічних процесів, важливо створити сприятливі умови для діяльності підприємства з іноземним капіталом [43, с. 247].

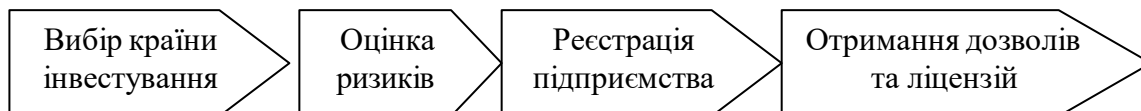

Рисунок 1.1 – Алгоритм створення підприємства з іноземним капіталом

Джерело: створено автором на основі [50, с. 85]

Зовнішні інвестиції допомагають підприємствам та економіці отримати доступ до додаткового капіталу, що є особливо важливим для розвиваючихся країн, де може бракувати внутрішнього капіталу для розвитку інфраструктури та інших ключових секторів. Діяльність підприємств з іноземним капіталом дозволяє їм отримати доступ до нових ринків та розширити свою глобальну присутність, що приводить до розвитку міжнародної торгівлі та стимулювання економічного зростання. Однак існують ризики та виклики, пов'язані з діяльністю підприємств з іноземним капіталом, такі як можливість виникнення конфліктів із місцевими інтересами, проблеми культурного взаєморозуміння, а також залежність економіки від зовнішніх інвесторів для країн, що розвиваються [27, с. 5].

Створення підприємства з іноземним капіталом – це складний процес, який потребує ретельного вивчення теоретичних основ та практичного досвіду. Першим кроком у створенні підприємства з іноземним капіталом є чітке визначення мети та завдань, які воно має вирішувати. Це може бути: розширення ринку збуту продукції; доступ до нових технологій та знань; зниження витрат на виробництво; отримання доступу до дешевих ресурсів; диверсифікація ризиків.

Важливим етапом є вибір країни для інвестування. При цьому слід враховувати такі фактори: політична та економічна стабільність країни; рівень розвитку інфраструктури; наявність кваліфікованої робочої сили; сприятливий податковий клімат; законодавство про іноземні інвестиції. Існує декілька форм організації підприємства з іноземним капіталом: товариство з обмеженою

відповідальністю, акціонерне товариство, філія іноземного підприємства, представництво іноземного підприємства [18, с. 105].

Процес реєстрації підприємства з іноземним капіталом може відрізнитися в залежності від країни. Зазвичай він включає подання до відповідних органів влади пакету документів, отримання дозволів та ліцензій. Фінансування підприємства з іноземним капіталом може здійснюватися за рахунок: власних коштів інвесторів, кредитів банків, державних грантів, інвестиційних фондів. Створення та діяльність підприємства з іноземним капіталом пов'язані з певними ризиками, такими як: політичні ризики, економічні ризики, комерційні ризики, фінансові ризики [8, с. 7].

Створення підприємства з іноземним капіталом має ряд переваг, таких як: доступ до нових технологій та знань; збільшення обсягів виробництва; створення нових робочих місць; зростання податкових надходжень до бюджету; розвиток економіки країни. Створення підприємства з іноземним капіталом має також ряд недоліків, таких як: витіснення вітчизняних виробників; зростання зовнішнього боргу країни; втрата контролю над стратегічними галузями економіки; негативний вплив на навколишнє середовище [38, с. 404].

Отже, створення підприємства з іноземним капіталом може мати як позитивний, так і негативний вплив на економіку країни. У глобальній економіці існують різноманітні види підприємств з іноземним капіталом, які взаємодіють на міжнародному рівні. Основні типи таких підприємств включають:

1. Філії та представництва:

– Філії (subsidiaries) – це великі структурні частини іноземних компаній, які функціонують як окремі юридичні особи у країні свого розташування. Філії можуть виробляти товари або послуги, а також займатися маркетингом та продажами.

– Представництва (representative offices). Зазвичай, це менші юридичні структури, що служать для представлення інтересів материнської компанії, але не здійснюють виробничої або торговельної діяльності.

2. Спільні підприємства створюються за участі іноземного та місцевого капіталу. Партнери спільно приймають участь у виробництві або наданні послуг, а також діляться ризиками і прибутками [19].

3. Франчайзингові мережі – це підприємства, які отримують право використовувати бренд, технології та підтримку материнської компанії в обмін на плату (франчайзинговий внесок). Франчайзи можуть бути різних розмірів, від невеликих магазинів до великих ланцюгів.

4. Міжнародні корпорації. Великі міжнародні корпорації є ключовими гравцями у глобальній економіці. Вони мають філії, заводи та інші підрозділи в різних країнах і діють у різних галузях.

5. Експортно-орієнтовані підприємства. Ці підприємства фокусуються на виробництві товарів або послуг для експорту на зовнішні ринки. Вони можуть мати власні філії чи працювати через дистриб'юторів та постачальників.

6. Міжнародні фінансові установи включають банки, інвестиційні фонди, страхові компанії та інші фінансові установи, які надають свої послуги на міжнародному ринку.

7. Транснаціональні корпорації (TNCs) – це великі корпорації, які операційно діють у різних країнах і мають значний вплив на світову економіку [18, с. 105].

Наведені види підприємств з іноземним капіталом представляють різні стратегії та моделі взаємодії з глобальною економікою в залежності від їхньої галузі та мети діяльності.

Під час здійснення іноземних інвестицій інвестор повинен враховувати їхню специфіку, яка включає наступні аспекти:

1. Психологічні бар'єри. Ці бар'єри виникають внаслідок невідомості щодо економіки, політики, та культури інших країн, а також незнання іноземних мов, методів торгівлі на фінансових ринках, і процедур звітності. Тому іноземні інвестори використовують брокерів національних ринків для здійснення своїх інвестиційних операцій.

2. Інформаційні проблеми. Інвестори можуть стикатися з труднощами у здобутті інформації про іноземні ринки та емітентів. Для отримання потрібних даних часто використовуються міжнародні інформаційні системи, такі як Reuters, Telerate, Ten/ore, Forex, а також спеціальні цінові системи, які забезпечують повну інформацію про світові ринки та цінні папери.

3. Юридичні проблеми. В різних країнах можуть існувати юридичні труднощі для іноземних інвесторів, які стосуються розміщення їх капіталу та повернення із заробленим прибутком, включаючи аспекти оподаткування. Тому іноземному інвестору важливо ретельно вивчити законодавчу базу країни, в яку він планує вкладати свої кошти.

4. Додаткові витрати. Іноземні інвестиції зазвичай супроводжуються додатковими витратами, такими як вищі комісійні для посередників на іноземних ринках, збільшені витрати на укладання угод, та додаткові витрати на управління портфелем іноземних інвестицій [9].

Для успішного залучення іноземних інвестицій важливо формувати інвестиційну привабливість економічної системи країни-реципієнта та знаходити шляхи поліпшення інвестиційного іміджу країни. Це стає особливо важливим для інвесторів, які формують свою інвестиційну стратегію, враховуючи оцінку інвестиційного клімату держави і не мають чітких інвестиційних інтересів. Підприємства з іноземним капіталом в глобальній економіці використовують різноманітні механізми для забезпечення своєї діяльності та досягнення стратегічних цілей. Підприємства з іноземним капіталом здійснюють прямі інвестиції в розширення виробництва, нові технології, дослідження та розвиток, що включає створення нових підприємств, придбання активів або модернізацію існуючих структур. Підприємства можуть впроваджувати нові технології та передові практики у своїх виробничих процесах, що сприяє підвищенню продуктивності та конкурентоспроможності. Залучаючи іноземний капітал, підприємства можуть розвивати маркетингові стратегії та кампанії для введення своїх товарів або послуг на нові ринки та залучення нових клієнтів. Утворення стратегічних партнерств і співпраця з місцевими компаніями можуть сприяти легшому входженню в нові ринки, подоланню культурних бар'єрів та зменшенню ризиків [15, с. 49].

Взаємодія з урядовими структурами дозволяє підприємствам забезпечити сприятливий для них регулятивний клімат та вирішувати питання, пов'язані з податковою, торговельною та іншими аспектами діяльності. Підприємства активно

впроваджують концепції глобального управління ланцюгами постачання для оптимізації виробничих процесів, зменшення витрат та підвищення ефективності. Залучення іноземного капіталу дозволяє підприємствам отримувати доступ до різноманітних фінансових ресурсів та інвесторів на міжнародних ринках. Багато компаній з іноземним капіталом активно включаються у соціальні та екологічні ініціативи, що дозволяє їм підтримувати позитивний імідж та відповідати вимогам сучасного суспільства. Ці механізми спільно створюють стратегічну основу для успішної діяльності підприємств з іноземним капіталом у глобальному масштабі [32].

Активізація інвестиційних процесів повинна йтися разом із розробкою та впровадженням комплексу ефективних заходів на рівні національної економіки. Проте в умовах перехідної економіки різноманітність підходів, що використовуються для формування науково обґрунтованої і достовірної інформації щодо інвестиційної привабливості та управління нею, ще не сформувала належних умов для створення системи інформаційної підтримки стану інвестиційної привабливості в країні в цілому. Адаптуючи традиційний інструментарій бізнес-ведення до сфери інвестицій з метою прийняття ефективних управлінських рішень щодо вибору напрямків реалізації інвестиційної стратегії, варто використовувати інвестиційний бенчмаркінг. Це надасть компаніям можливість використовувати кращий досвід інших підприємств щодо сфер або процесів, критичних для їх діяльності. Узагальнюючи, очевидно, що визначення рівня інвестиційної привабливості є паралельним процесом до проведення інвестиційних досліджень та оцінки інвестиційного середовища на макrorівні, і стане серйозним підґрунтям для підвищення інвестиційної привабливості економіки в ринкових умовах [20, с. 263].

Однією з основних форм прямих іноземних інвестицій є участь у спільних підприємствах або підприємствах з іноземними інвестиціями. Підприємство отримує статус «підприємства з іноземними інвестиціями» з моменту зарахування іноземної інвестиції на його баланс [26, с. 28].

Відповідно до цих умов, прямі інвестиції можуть приймати наступні форми:

1. Придбання неконтрольних пакетів акцій у фірмах країн-реципієнтів. Це реалізується через пряму купівлю акцій на місцевому фондовому ринку, що є популярним методом, особливо під час приватизації підприємств або обміну акцій на борги.

2. Ліцензійні угоди. Ці угоди дозволяють інвестору входити на ринок з мінімальним ризиком, передаючи права на виробництво продукту або послуги місцевій фірмі через ліцензійні угоди.

3. Стратегічні альянси та спільні підприємства. Ці форми інвестицій надають інвесторам більшу присутність на місцевому ринку з меншим ризиком, сприяючи ефективнішому управлінню інвестиціями.

4. Придбання контрольних пакетів акцій у фірмах. Це сприяє економіці країни та її інтеграції у світову економіку, зобов'язуючи інвестора до більших зобов'язань та тривалішого часу для отримання прибутків.

5. Створення власних дочірніх підприємств. Це застосовується на ринках з великим потенціалом для отримання прибутків, хоча ця форма інвестицій має великий ризик та зобов'язання для іноземного інвестора [31].

Міжнародний рух підприємницького капіталу, зокрема, прямі іноземні інвестиції (ПІІ), визначає стратегічну систему філій та міжнародного виробництва транснаціональних компаній. Транснаціональна корпорація, утворена на основі прямих іноземних інвестицій, має прямий контроль над своїми зарубіжними філіями у кількох країнах. За іншими джерелами, визначення транснаціональної компанії може включати компанії, на зарубіжні активи яких припадає значна частина їхнього обсягу, і які мають філії в двох чи більше країнах [47, с. 151].

Основні види підприємств, що функціонують на зарубіжних ринках, відіграють важливу роль у глобальній економіці, забезпечуючи взаємодію різних економічних систем і сприяючи міжнародному обміну товарами, послугами, технологіями та капіталом. Ці підприємства виступають ключовими суб'єктами економічних відносин, забезпечуючи розвиток інфраструктури, створення робочих місць та залучення іноземних інвестицій. Різноманітність видів підприємств дозволяє враховувати специфіку різних ринків і забезпечувати гнучкість та

адаптивність у міжнародному бізнесі. Основні види підприємств, які функціонують на зарубіжних ринках наведені в табл. 1.4.

Таблиця 1.4 – Види підприємств, які функціонують на зарубіжних ринках

Види підприємств	Характеристика
Спільні підприємства	Підприємства, створені двома або більше партнерами з різних країн. Інвестори розподіляють капітал, управління та прибуток пропорційно до своїх внесків.
Підприємства з дольовою участю іноземних інвесторів	Підприємства, де іноземні інвестори володіють часткою капіталу, але не контролюють більшість голосів.
Підприємства із 100-відсотковим іноземним капіталом	Підприємства, де весь капітал належить іноземним інвесторам.
Транснаціональні корпорації (ТНК)	Великі підприємства, що ведуть діяльність у багатьох країнах, контролюючи значну частку ринку.
Філіали ТНК	Дочірні та асоційовані компанії або відділення транснаціональних корпорацій, що діють під брендом головної компанії.
Іноземні представництва	Офіси або агенції іноземних компаній, що не ведуть безпосередньої комерційної діяльності, але представляють інтереси головної компанії.
Підприємства, що діють за франчайзингом	Локальні підприємства, що працюють за ліцензією міжнародної компанії, використовуючи її бренд, технології та бізнес-модель.
Ліцензійні угоди	Підприємства, що отримують право використовувати технології, бренди чи інші інтелектуальні активи іноземних компаній на певних умовах.
Контрактне виробництво	Місцеві підприємства, що виробляють продукцію для іноземних компаній за контрактом, використовуючи надані ними технології та стандарти.
Незалежні підприємства у власності нерезидентів	Підприємства, які повністю належать іноземним інвесторам і діють незалежно від своїх засновників у країнах походження.

Джерело: створено автором на основі [26, с. 29]

Спільні підприємства створюються партнерами з різних країн, які спільно інвестують і керують бізнесом. Підприємства з дольовою участю іноземних інвесторів мають іноземне фінансування, але не перебувають під їхнім повним контролем. Транснаціональні корпорації (ТНК) та їхні філіали працюють у багатьох країнах, впливаючи на глобальні ринки завдяки своїй масштабній діяльності. Іноземні представництва та франчайзингові підприємства забезпечують локальну присутність і просування брендів міжнародних компаній.

Кожна з цих видів має свої переваги та недоліки, і вибір конкретної залежить від характеру бізнесу, цілей компанії, характеристик ринку та стратегічних призначень. Оптимальна стратегія може включати комбінацію різних підходів. Важливо зазначити, що вибір **видів** виходу підприємств на зарубіжні ринки залежить від багатьох факторів, таких як: цілі інвестора, розмір інвестицій, рівень ризику, політична та економічна ситуація в країні перебування [37, с. 278]. Підприємства з іноземним капіталом відіграють важливу роль у глобальній економіці. Їх діяльність може мати як позитивний, так і негативний вплив на економіку країни перебування. Уряд країни перебування повинен вживати заходів для того, щоб максимізувати позитивний вплив підприємства з іноземним капіталом та мінімізувати негативний.

Діяльність підприємств з іноземним капіталом у глобальній економіці включає різні механізми та стратегії. Підприємства можуть вкладати капітал безпосередньо у компанії чи проекти за кордоном, набуваючи контроль або значний вплив на управління та стратегію. Загальна діяльність підприємств з іноземним капіталом у глобальній економіці вимагає дбайливого планування, стратегічного управління та здатності ефективно пристосовуватися до різноманітних умов ринку та викликів.

Підприємства можуть виходити на зарубіжні ринки через різноманітні форми і стратегії. Найпоширеніші форми виходу підприємств на міжнародні ринки включають: експорт (прямий експорт; непрямий експорт; франчайзинг; передача права використання бренду, технологій та бізнес-моделі партнерам на іноземних ринках за умови плати за ліцензію чи відсотку від обороту; дочірні підприємства (заснування підрозділів); заснування нових філій чи дочірніх підприємств; стратегічні альянси; ліцензійні угоди; заключення угод з дистриб'юторами або роздрібними партнерами; формування глобальних ланцюгів постачання; створення регіональних центрів обслуговування; створення глобальних брендів [15, с. 49].

Отже, підприємства з іноземним капіталом виступають як ключовий катализатор глобального економічного розвитку, вносячи різноманітність, капітал та технології в різні ринки та сприяючи стабільності та зростанню економік у світі.

Підприємства з іноземним капіталом відіграють важливу роль у глобальній економіці. Вони є джерелом інвестицій, технологій, знань та робочих місць. Діяльність підприємств з іноземним капіталом може мати як позитивний, так і негативний вплив на економіку країни перебування. Підприємства з іноземним капіталом – це юридичні особи, створені згідно з законодавством країни перебування, у статутному капіталі яких частка іноземних інвестицій становить не менше 10%. Іноземні інвестиції можуть мати різні форми, такі як: прямі інвестиції: створення нового підприємства; придбання частки в існуючому підприємстві; спільне підприємство; портфельні інвестиції (придбання акцій; придбання облігацій); ліцензування (надання права на використання технологій, ноу-хау, торгових марок); франчайзинг (надання права на ведення бізнесу за певною моделлю). Вибір механізму діяльності підприємств з іноземним капіталом залежить від багатьох факторів, таких як: цілі інвестора, розмір інвестицій, рівень ризику, політична та економічна ситуація в країні перебування. Підприємства з іноземним капіталом можуть мати позитивний вплив на економіку країни перебування, зокрема: стимулювання економічного зростання, трансфер технологій та нових знань, збільшення конкурентоспроможності, створення нових робочих місць. Уряд країни перебування повинен вживати заходів для того, щоб максимізувати позитивний вплив ПЗІК та мінімізувати негативний, зокрема: створення сприятливого інвестиційного клімату, забезпечення захисту прав інвесторів, контроль за діяльністю підприємств з іноземним капіталом; створення механізмів для стимулювання підприємств з іноземним капіталом в пріоритетні для країни галузі.

1.3 Механізми залучення іноземного капіталу у діяльність підприємств

У глобальній економічній системі іноземні інвестиції відіграють ключову роль як значущий рушійний фактор, що спонукає до необхідності подолання національних бар'єрів та активний перехід до конкурентоздатної моделі національної економіки. В зв'язку з цим важливо, щоб країна розробила та поетапно впроваджувала комплексну систему державного управління інвестиційними процесами. Ця система передбачає впровадження взаємопов'язаних заходів економічного, правового, організаційного та інформаційного характеру, спрямованих на ефективне залучення капіталу з-за кордону.

У сучасних умовах привласнення іноземних інвестицій є неодмінною складовою розвитку світової економіки та міжнародних економічних зв'язків, що викликає інтерес як в розвинених, так і в країнах, що розвиваються. Утворення економічних зв'язків на глобальному рівні сприяє підвищенню ефективності виробництва та зростанню конкурентоспроможності виробленої продукції. Практично будь-яка країна з ринковою економікою не може ефективно розвиватися без привласнення іноземних інвестицій [9]. Механізм залучення прямих іноземних інвестицій можна визначити як взаємопов'язану систему елементів. Структурними складовими цього механізму є суб'єкти інвестування, які функціонують у конкретному бізнес-середовищі, об'єкти залучення, інвестиційні проекти та форми залучення капіталу. Розкриття компонентів цього механізму дозволяє пояснити поведінку зацікавлених сторін та визначити їх взаємозв'язки.

Формалізація механізму залучення прямих іноземних інвестицій спрямована на вирішення ряду проблем та перешкод, які ускладнюють можливість іноземних інвесторів вкладати кошти в економіку країни. У системі залучення прямих іноземних інвестицій на підприємства головними суб'єктами є самі суб'єкти господарювання, які представляють інтереси держави та відповідають за виконання інвестиційних проектів. Взаємодія цих суб'єктів направлена на

досягнення поставлених цілей, а їх взаємодія визначається можливістю цілеспрямованого впливу на об'єкт залучення, яким є іноземний капітал [26, с. 27].

Результат функціонування механізму залучення прямих іноземних інвестицій визначається характеристиками інвестиційного проекту, такими як його кількісні та якісні характеристики. Ці характеристики визначаються іноземними інвесторами при розгляді пропозиційних проектів, визначаючи при цьому подальший розвиток інвестиційного механізму в економіці.

Привабливість будь-якого інвестиційного проекту залежить від його характеристик, які можна умовно поділити на об'єктивні та суб'єктивні. Об'єктивні характеристики визначають конкурентоспроможність проекту на ринку та включають показники доходності, ризиковості, а також показники діяльності відповідальної сторони, що забезпечує його виконання, і базуються на достовірній інформації. Суб'єктивні характеристики визначаються людським фактором і включають особисті якості підприємців, інвесторів та інших учасників процесу, такі як навички та можливості у встановленні партнерських зв'язків, на основі довіри на психологічному рівні [35, с. 141].

На основі наукових джерел виділяють три групи критеріїв відбору інвестиційних проектів іноземними інвесторами: фінансові (наприклад, чиста теперішня вартість грошових потоків), ринкові (включаючи частку ринку та оцінку конкурентів), та критерії оцінки людського капіталу (наприклад, рівень кваліфікації керівництва). Важливо зазначити, що кожна група критеріїв має свої особливості, і вибір конкретної групи залежить від мотивів та уподобань інвестора, а також виду прямих іноземних інвестицій. Окрім того, форми залучення прямих іноземних інвестицій є важливим компонентом механізму, оскільки вони визначають організаційну реалізацію і вплив на функціонування системи взагалі.

Зокрема, привертання зовнішніх інвестицій виступає необхідним елементом у розвитку світової економіки та міжнародних економічних відносин, привертаючи увагу як високорозвинених, так і країн, що перебувають у стадії розвитку. Створення економічних зв'язків на глобальному рівні сприяє підвищенню ефективності виробництва та зростанню конкурентоспроможності реалізованої

продукції. Практично жодна країна з ринковою економікою не може успішно розвиватися без іноземних інвестицій.

Залучення іноземного капіталу є одним із найважливіших джерел фінансування розвитку підприємств. Іноземні інвестиції дають можливість підприємствам отримати доступ до нових технологій, знань, управлінського досвіду, а також розширити ринки збуту. Для успішного залучення іноземного капіталу підприємствам необхідно ретельно вивчити всі доступні моделі та вибрати ту, яка найкраще відповідає їхнім потребам [40]. Основні моделі виходу підприємств на зарубіжні ринки наведені в табл. 1.5.

Таблиця 1.5 – Основні моделі виходу підприємств на зарубіжні ринки

Модель		Характеристика	Переваги	Недоліки
Експортування	Пряме	Підприємство самостійно здійснює продаж своїх товарів або послуг на зарубіжні ринки.	- Повний контроль над процесом збуту. - Прямий контакт з клієнтами. - Можливість швидкого реагування на зміни ринку.	- Високі транспортні витрати. - Необхідність у знанні місцевих ринків та умов. - Митні бар'єри.
	Непряме	Продаж товарів або послуг на зарубіжні ринки через посередників.	- Менші витрати на маркетинг та збут. - Спрощення виходу на нові ринки. - Менші ризики.	- Неповний контроль над збутом. - Менша гнучкість у роботі з клієнтами. - Ризик втрати частини прибутку через посередників.
Іноземне інвестування у формі:	Прямі інвестиції	Інвестор створює нове підприємство або придбаває частку в існуючому підприємстві.	- Повний контроль над підприємством; - Можливість отримання довгострокової вигоди; - Можливість трансферу технологій та знань; - Створення нових робочих місць.	- Висока вартість; - Високий рівень ризику; - Потреба в адаптації до місцевих умов.

	Портфельні інвестиції	Інвестор купує акції або облігації підприємства.	- Низька вартість; - Низький рівень ризику; - Можливість отримання дивідендів або відсотків.	- Неповний контроль над підприємством; - Неможливість трансферу технологій та знань; - Неможливість створення нових робочих місць.
--	-----------------------	--	--	--

Продовження табл. 1.5

Модель		Характеристика	Переваги	Недоліки
Спільне підприємництво у формі:	Ліцензування	Надання права на використання технологій, брендів або інших інтелектуальних активів.	- Низька вартість. - Низький рівень ризику. - Можливість отримання роялті.	- Неповний контроль над використанням технологій та знань; - Неможливість створення нових робочих місць.
	Франчайзинг	Надання права на ведення бізнесу за певною моделлю та використання бренду.	- Низька вартість. - Низький рівень ризику. - Можливість отримання роялті.	- Неповний контроль над веденням бізнесу. - Неможливість створення нових робочих місць.
	Управління за контрактом	Підприємство бере на себе управління іншим підприємством за певним контрактом.	- Низька вартість. - Низький рівень ризику. - Можливість отримання управлінського доходу.	- Неповний контроль над бізнесом. - Обмежений термін дії контракту. - Можливість конфліктів з власниками.
Транснаціональне управління	Горизонтальне	Підприємство об'єднується з аналогічними підприємствами в інших країнах для створення мережі.	- Економія на масштабі. - Розподіл ризиків; - Можливість виходу на нові ринки.	- Складність координації діяльності. - Високі витрати на управління. - Ризик конфліктів між партнерами.
	Вертикальне	Підприємство об'єднується з підприємствами, що знаходяться	- Підвищення ефективності виробництва.	- Висока вартість. - Складність управління

		на різних стадіях виробничого ланцюга.	- Контроль над постачанням та збутом. - Зменшення витрат.	різними етапами виробництва. - Високі ризики.
--	--	--	--	--

Джерело: створено автором на основі [38, с. 405]

Варто зауважити, що наведені моделі залучення інвестицій не виключають один одного; їх можна комбінувати оптимальним чином для досягнення найкращих результатів у процесі залучення інвестицій. Таким чином, чітка класифікація створює можливість розробки унікальних механізмів залучення інвестицій, які можуть значно спростити і оптимізувати процес залучення інвестицій на підприємство.

Вибір моделі залучення іноземного капіталу залежить від багатьох факторів, таких як цілі інвестора, розмір інвестицій, рівень ризику, політична та економічна ситуація в країні перебування. Прямі інвестиції є найбільш поширеною моделлю залучення іноземного капіталу. Вони дають інвестору повний контроль над підприємством, що дозволяє йому отримувати максимальну віддачу від інвестицій. Однак, прямі інвестиції є досить дорогими і несуть у собі високий рівень ризику. Портфельні інвестиції є менш ризикованими, ніж прямі інвестиції. Вони також є менш витратними, оскільки інвестору не потрібно створювати нове підприємство або купувати частку в існуючому підприємстві. Однак, портфельні інвестиції не дають інвестору повного контролю над підприємством і не дозволяють йому отримувати довгострокову вигоду [43, с. 247].

Ліцензування та франчайзинг є відносно недорогими та ризикованими способами залучення іноземного капіталу. Вони дають інвестору доступ до технологій, знань та досвіду іноземного партнера, але не дають йому повного контролю над підприємством. Оптимальний вибір моделі (механізму) залучення іноземного капіталу залежить від конкретних умов та цілей підприємства.

У глобальній економічній системі іноземні інвестиції відіграють суттєву роль як економічний каталізатор, що породжує необхідність подолання національних бар'єрів та перехід до конкурентоспроможної моделі національної економіки. Таким чином, країні слід розробити та поступово впроваджувати комплексну

систему державного управління інвестиційними процесами. Ця система передбачає взаємодію економічних, правових, організаційних та інформаційних заходів, спрямованих на залучення капіталу з-за кордону [27, с. 5].

Залучення іноземного капіталу є важливим аспектом для розвитку підприємств і національної економіки загалом. Існує кілька основних механізмів, які використовують підприємства для привертання іноземних інвестицій. Ось деякі з них:

Таблиця 1.6 – Основні механізми залучення іноземних інвестицій у діяльність підприємства

Механізми	Характеристика	Переваги	Недоліки
1. Директні іноземні інвестиції (ДІІ)			
1.1. Створення філій та представництв	Підприємства залучають іноземний капітал через створення філій або представництв у інших країнах.	- Повний контроль над діяльністю. - Можливість швидкої адаптації до місцевих умов.	- Високі початкові витрати. - Високий рівень ризику.
1.2. Придбання акцій та бізнесів	Купівля акцій або підприємств в інших країнах для отримання контролю або значного впливу на їх діяльність.	- Можливість швидкого отримання ринкової частки. - Доступ до нових технологій та ринків.	- Високі витрати на придбання. - Ризик правових та культурних відмінностей.
2. Публічні пропозиції акцій (ІРО)	Підприємства випускають свої акції для публічного обігу на іноземних фондових біржах.	- Швидкий доступ до великого обсягу капіталу. - Підвищення престижу та довіри до компанії.	- Високі витрати на підготовку та проведення ІРО. - Ризик втрати контролю над компанією.
3. Корпоративні облігації	Емісія корпоративних облігацій для привертання іноземного капіталу, забезпечуючи інвесторам фіксований дохід.	- Залучення капіталу без втрати контролю над компанією. - Фіксовані виплати по облігаціях.	- Високі відсоткові виплати. - Ризик невиконання зобов'язань.
4. Міжнародні кредити та позики	Отримання кредитів та позик від міжнародних фінансових інститутів, банків чи облігаційних інвесторів.	- Швидкий доступ до великих сум капіталу. - Гнучкі умови фінансування.	- Високі відсоткові виплати. - Залежність від зовнішніх кредиторів.
5. Глобальні стратегічні партнерства	Укладання стратегічних партнерств із зовнішніми компаніями в обмін на спільну діяльність та ресурси.	- Об'єднання ресурсів та знань. - Зниження ризиків через розподіл.	- Можливі конфлікти інтересів. - Ризик втрати конфіденційної інформації.
6. Створення спільних підприємств	Утворення спільних підприємств з іноземними партнерами для поділу ризиків та вигод.	- Спільний розподіл ризиків та витрат. - Доступ до місцевих ринків та знань.	- Можливі конфлікти між партнерами. - Складність управління спільним підприємством.
7. Залучення іноземного капіталу через фонди	Участь у інвестиційних фондах, що спеціалізуються на ринках іноземних інвестицій.	- Професійне управління інвестиціями.	- Високі комісійні витрати.

		- Диверсифікація ризиків.	- Обмежений контроль над інвестиціями.
8. Фінансові інструменти ринків капіталів	Використання фінансових інструментів, таких як депозитарні інструменти або деривативи, для залучення іноземного капіталу.	- Гнучкі умови залучення капіталу. - Можливість хеджування ризиків.	- Висока складність інструментів. - Потреба в спеціалізованих знаннях.

Джерело: створено автором на основі [24, с. 11]

Відповідно до даних табл. 1.6, варто детально дослідити механізми, які використовують підприємства для привертання іноземних інвестицій:

1. Директні іноземні інвестиції (ДІІ).

– Створення філій та представництв: Підприємства можуть залучати іноземний капітал шляхом створення своїх філій або представництв у інших країнах.

– Придбання акцій та бізнесів: Купівля акцій чи підприємств в інших країнах дозволяє отримати контроль або значний вплив на їх діяльність.

2. Публічні пропозиції акцій (ІРО):

– Підприємства можуть привертати іноземний капітал, випускаючи свої акції для публічного обігу на іноземних фондових біржах.

3. Корпоративні облігації:

– Емісія корпоративних облігацій може бути використана для привертання іноземного капіталу, забезпечуючи інвесторам фіксований дохід.

4. Міжнародні кредити та позики:

– Залучення іноземного капіталу може здійснюватися через отримання кредитів та позик від міжнародних фінансових інститутів, банків чи облігаційних інвесторів [17, с. 14].

5. Глобальні стратегічні партнерства:

– Укладання стратегічних партнерств із зовнішніми компаніями може призвести до внесення іноземного капіталу в обмін на спільну діяльність та ресурси.

6. Створення спільних підприємств:

- Утворення спільних підприємств з іноземними партнерами дозволяє поділити ризики та вигоди від спільної діяльності.
- 7. Залучення іноземного капіталу через фонди:
 - Участь у інвестиційних фондах, що спеціалізуються на ринках іноземних інвестицій, може бути ефективним способом привертання капіталу.
- 8. Фінансові інструменти ринків капіталів:
 - Використання фінансових інструментів, таких як депозитарні інструменти або деривативи, для залучення іноземного капіталу [24, с. 11].

Кожен з цих механізмів має свої переваги та ризики, і вибір конкретної моделі залежить від стратегічних цілей підприємства, ринкових умов та регуляторного середовища.

Спільні підприємства (підприємства з іноземними інвестиціями) можуть бути у формі: а) підприємств з дольовою участю іноземних інвесторів; б) підприємств із 100-відсотковим іноземним капіталом; в) транснаціональні корпорації (ТНК); г) філіали ТНК, такі як дочірні та асоційовані компанії, відділення; д) незалежні підприємства у власності нерезидентів [8, с. 7].

У західній літературі використовуються два терміни для опису спільних підприємств: «joint ventures» (спільні підприємства) та «mixed companies» (змішані компанії) [32]. Спільні підприємства об'єднують різні види спільної діяльності, включаючи контрактні міжфірмові відносини та можуть бути створені як для одноразових операцій, так і на довготривалу перспективу, об'єднуючи два або більше партнерів, або навіть цілу галузь.

«Змішані компанії» означають спільну власність на капітал, спільне управління та розподіл прибутку, ризиків та збитків. Вони відрізняються від інших форм міжнародного співробітництва та участі іноземних партнерів, таких як спільні підприємства, що створені лише з участю вітчизняних підприємств [38, с. 405].

Переваги для приймаючої країни при створенні спільного підприємства можуть бути наступними:

1. Створення спільного підприємства сприяє розвитку ринкової інфраструктури.

2. Імпорт капіталу призводить до розширення виробничих можливостей та ресурсів, сприяє поширенню передового технологічного та управлінського досвіду, а також навчанню.

3. Спільні підприємства сприяють розвитку національної бази досліджень.

4. Створення спільного підприємства стимулює конкуренцію.

5. Збільшення надходжень до державного та місцевих бюджетів.

6. Здійснюються грошові валютні заощадження.

7. Створення спільного підприємства допомагає вирішувати соціальні проблеми, такі як безробіття [11, с. 17].

У той же час спільні підприємства мають недоліки для країни перебування:

1. Відтік ресурсів через репатріацію прибутку може перевищити суму авансових платежів, що в певній мірі суперечить принципу грошових заощаджень.

2. Можливі конфлікти національних інтересів та мотивів іноземних інвесторів.

3. Приймаюча країна часто лише приймає кінцевий продукт технології, не беручи участь у її створенні.

4. Спільні підприємства можуть обмежувати розвиток національного бізнесу та поглинати фінансові ресурси.

5. Створення спільного підприємства може призвести до розбіжностей у розвитку національної економіки та накопиченні валютних та технологічних ресурсів у сферах, що є привабливими для іноземних інвесторів.

6. Нерегульований розвиток спільних підприємств може призвести до швидкої асиметричної соціальної стратифікації і навіть соціальної кризи [32].

Характеристики спільних підприємств:

1. Взаємні інтереси:

– Фокус на тривалому партнерстві у різних галузях діяльності.

– Визначальний вплив якості та інтенсивності взаємовідносин між партнерами на результати спільної роботи.

2. Колективна діяльність:

- Збереження унікальності виробництва для кожного з учасників.
- Активне співпрацювання в розробці, виробництві та збуті продукції.

3. Спільна власність:

- Визначення форми внеску або участі кожного партнера.
- Міжнаціональний характер капіталу [37, с. 278].
- Часткове об'єднання активів для формування основних та оборотних

коштів.

- Спільні інвестиції.

4. Спільне управління:

- Встановлення рівня контролю над підприємством.
- Активна участь засновників управління або відмова від неї.
- Інтеграція різних стилів управління.
- Реалізація спільних завдань через власні органи управління.

5. Спільна відповідальність:

- Обмеження особистої відповідальності для кожного учасника.
- Участь всіх сторін у прибутках та збитках.
- Розподіл виробничих та комерційних ризиків між учасниками [5, с. 277].

Стратегії спільних підприємств можна описати таким чином:

1. Оптимізація господарської діяльності:

–Зменшення капіталовкладень шляхом оптимізації виробничих потужностей та процесів.

- Підвищення ефективності виробництва, збуту та маркетингу.
- Забезпечення доступу до більш економічних факторів виробництва.
- Підвищення рентабельності через ефективне використання ресурсів за допомогою нових технологій та методів організації роботи.

- Спрощення обміну ліцензіями та ноу-хау.

2. Розширення господарської діяльності:

- Проникнення на нові ринки споживання.
- Входження в нові галузі діяльності.

- Придбання нових виробничих баз, каналів збуту.

- Розширення та диверсифікація виробництва через випуск нових товарів та доступ до інших секторів економіки [16].

3. Мінімізація ризиків:

- Отримання необхідної інформації та інвестицій.

- Розширення можливостей продажу товарів та послуг за рахунок виходу на нові ринки.

- Використання перевірених методів виробництва та управління.

4. Модернізація виробництва та управління:

- Отримання додаткових фінансових ресурсів та новітніх розробок у вигляді ноу-хау та технологій.

- Застосування передових технологій управління та виробництва.

- Розширення обсягу експорту та заміщення імпортованих товарів власними.

- Підвищення кваліфікації персоналу [37, с. 281].

Етапи створення підприємства з іноземними інвестиціями можуть бути описані наступним чином:

1. Розробка пропозиції українського партнера для спільного підприємства, базована на попередній оцінці власних можливостей, потенційного іноземного партнера та майбутнього ринку збуту.

2. Пошук та вибір партнера для спільного підприємства.

3. Укладання протоколу про наміри, що фіксує збіг інтересів та офіційно закріплює наміри створення спільного підприємства. В протоколі визначаються ключові позиції сторін, що стануть основою майбутньої угоди про створення спільного підприємства.

4. Розроблення бізнес-плану та техніко-економічного обґрунтування.

5. Підготовка установчих документів [12, с. 10].

6. Реєстрація підприємства в державних органах приймаючої країни.

Характер і особливості розподільних відносин у спільному підприємстві визначаються специфікою його діяльності. Об'єктом розподілу в цьому контексті є виручка від продажу продукції, а джерелами фінансування є грошові внески до

Статутного фонду, амортизація, резервні фонди та інші фонди спільного підприємства, а також позики.

Статутний капітал включає основний та оборотний капітал, що складається з внесків партнерів та довгострокових позик. Внески можуть бути в різних формах, включаючи грошові кошти, майнові активи та інші цінності. Також важливою є можливість включення до статутного фонду прав на використання природних ресурсів та інтелектуальну власність.

Розподіл прибутку здійснюється відповідно до законодавства та Статуту підприємства, з урахуванням оплати податків, погашення кредитів, виплати дивідендів та створення резервів. Іноземним інвесторам гарантується відшкодування збитків від дій чи бездіяльності державних органів. Нерезиденти сплачують податок з доходів, одержаних на території України, за ставкою 15% згідно з Податковим Кодексом [34].

Основною особливістю розподілу прибутку від фінансово-господарської діяльності спільного підприємства є те, що, крім покриття податкових зобов'язань відповідно до законодавства приймаючої сторони, чистий прибуток розподіляється між засновниками пропорційно їхнім внескам. Іноземні партнери можуть використовувати свою частину прибутку для реінвестицій або репатріації (виведення коштів за кордон), причому в останньому випадку сплачується податок на прибуток нерезидентів (податок на репатріацію). Фінансова діяльність спільного підприємства організована за принципом валютної самоокупності, що означає покриття валютних витрат власними валютними надходженнями. Основні джерела валютних надходжень для спільного підприємства:

1. Валютна виручка від експорту.
2. Капіталовкладення іноземних партнерів в іноземній валюті.
3. Валютні кредити.

Основні напрями використання валюти спільним підприємством:

1. Імпорт сировини та матеріалів.
2. Виплата заробітної плати та пенсійне забезпечення іноземних співробітників.

3. Репатріація прибутку (виведення за кордон).
4. Сплата відсотків за кредитом в іноземній валюті [41, с. 103].

В деяких випадках спільне підприємство може зіткнутися з валютним дефіцитом, коли валютних надходжень недостатньо для покриття фінансово-господарських потреб. Основні способи подолання валютного дефіциту:

1. Імпортозаміщення. Спільним підприємствам може бути надано право продавати на внутрішньому ринку деякі види продукції з оплатою твердою валютою з державних централізованих валютних фондів.

2. Реінвестиції у місцевій валюті. Іноземним інвесторам дозволяється вкладати прибуток у національній валюті в місцеві підприємства, які можуть заробляти валюту. Таким чином, інвестор зможе розпоряджатися частиною отриманої валютної виручки.

3. Експорт внутрішньої продукції: Влада може дозволити спільному підприємству купувати за національну валюту місцеву продукцію і перепродавати її на зовнішньому ринку, щоб покрити валютний дефіцит.

4. Прямий продаж продукції національним підприємствам за валюту. Це схоже на імпортозаміщення, але в цьому випадку спільні підприємства отримують валюту не з державних валютних фондів, а безпосередньо від інших підприємств [27, с. 5].

У сфері інвестицій державне регулювання залучення іноземних інвестицій має свої особливості, які обумовлені кількома факторами. По-перше, визначальне значення має інноваційний аспект, який сприяє стабілізації економічного розвитку та зміцненню національної безпеки країни. По-друге, існує обмеженість ринкових механізмів у сфері отримання та впровадження науково-технічних розробок. Регіональним владним структурам відводиться важлива роль у використанні адміністративного, законодавчого та податкового регулювання для направлення інноваційного процесу у визначеному напрямку. Інтеграція пріоритетів інноваційного розвитку з вирішенням актуальних проблем вимагає відділення певних форм стимулюючого характеру у механізмі регулювання інвестиційних процесів. Важливим аспектом є чітке визначення пріоритетів інвестування, що стає

ключовим для реалізації державної інвестиційної політики, особливо в умовах дефіциту бюджетних ресурсів та складнощів їхнього поповнення. Зазначається, що у ситуації дефіциту інвестиційних ресурсів в реальному секторі національної економіки, при обмежених можливостях державного інвестування та ризиках для подальшого зростання інвестиційної діяльності, державі необхідно використовувати різноманітні механізми та інструменти для стимулювання інвестиційної діяльності корпоративного сектора економіки та залучення внутрішніх і зовнішніх інвестиційних ресурсів [33, с. 55].

Отже, механізм залучення іноземних інвестицій представляє собою комплекс методів, форм та інструментів управління для ефективного використання інвестиційного потенціалу. Його метою є стимулювання інвестиційної діяльності на різних рівнях, включаючи регіональний та національний, з метою раціонального використання різноманітних ресурсів – ресурсного, науково-освітнього, трудового та інноваційного. Такий підхід спрямований на забезпечення економічної, соціальної та екологічної ефективності інвестиційних процесів.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ МЕХАНІЗМІВ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ З ІНОЗЕМНИМ КАПІТАЛОМ У ГЛОБАЛЬНІЙ ЕКОНОМІЦІ

2.1 Динаміка створення і діяльності підприємств з іноземним капіталом у глобальній економіці

У сучасній глобалізованій економіці підприємства з іноземним капіталом здійснюють значний вплив на розвиток національних та міжнародних ринків. Створення та діяльність таких підприємств відображають складну взаємодію між різними економічними суб'єктами та факторами. Створення підприємств з іноземним капіталом є складним процесом, що залежить від багатьох факторів. Одним з найважливіших є економічна політика країни-хазяйки, що включає податкові пільги, торгові угоди та регулювання іноземних інвестицій. Другим важливим фактором є геополітична ситуація та стабільність в країні, що може вплинути на ризик інвестування. На протязі останніх десятиліть спостерігається зростання кількості підприємств з іноземним капіталом, особливо в розвинених країнах, де надаються сприятливі умови для іноземних інвесторів. Також варто зазначити збільшення кількості венчурних інвестицій та стартапів з іноземним капіталом у нових галузях, таких як технології, біотехнології та інші інноваційні сектори. Підприємства з іноземним капіталом часто вносять значний вклад у розвиток економіки країн-хазяїн. Вони сприяють розвитку місцевого підприємництва, технологічному обміну та підвищенню конкурентоспроможності національних галузей. Однак, важливо також враховувати можливі наслідки для місцевих підприємств та культури.

Створення та діяльність підприємств з іноземним капіталом мають важливе значення для глобальної економіки. Динаміка цього процесу відображає складну взаємодію між різними економічними, політичними та соціокультурними чинниками. Потоки глобальних прямих інвестицій за кордон (ПІЗ) у 2023 році, за оцінками, склали 1,37 трлн доларів США, що демонструє незначне зростання (+3%)

порівняно з 2022 роком. Це відбулося всупереч очікуванням, оскільки побоювання рецесії на початку року зменшилися, а фінансові ринки показали добрі результати. Однак економічна невизначеність і підвищення процентних ставок вплинули на глобальні інвестиції. Загальне зростання значною мірою зумовлене вищими показниками в окремих європейських країнах-трансмідерах; без урахування цих країн, глобальні потоки ПІЗ знизилися на 18%. Тенденції інвестування за регіонами в світі протягом 2022-2023 рр. наведені в Додатку А. У розвинених країнах ПІЗ в Європейському Союзі різко зросли з негативних 150 мільярдів доларів США у 2022 році до позитивних 141 мільярда доларів США у 2023 році через значні коливання показників у Люксембурзі та Нідерландах. Без урахування цих двох країн, припливи інвестицій до решти ЄС знизилися на 23%, при цьому спостерігається падіння в кількох країнах-основних реципієнтах. Потоки інвестицій в інші розвинені країни також застопорилися, з нульовим зростанням у Північній Америці та зниженням в інших регіонах [57].

Згідно звіту Конференція ООН з торгівлі та розвитку (UNCTAD), варто відзначити, що потоки прямих інвестицій за кордон (ПІЗ) до країн, що розвиваються, знизилися на 9% до 841 мільярда доларів США, при цьому в більшості регіонів спостерігається падіння або стагнація потоків. ПІЗ скоротилися на 12% в країнах, що розвиваються в Азії, і на 1% в Африці. Інвестиції залишилися стабільними в Латинській Америці та країнах Карибського басейну, оскільки Центральна Америка не піддалася загальній тенденції [57].

Оголошення про міжнародні інвестиційні проекти, включаючи нові підприємства (головним чином промисловість), проектне фінансування (головним чином інфраструктура) та транскордонні злиття та поглинання (М&А), переважно демонстрували негативну динаміку. У 2023 році міжнародне проектне фінансування та угоди М&А найбільше постраждали від зростання витрат на фінансування, скоротившись на 21% та 16% відповідно. Кількість оголошень про нові підприємства також знизилася на 6%. Проте їхня вартість зросла на 6%, а кількість оголошень у сфері виробництва збільшилася, що є початковою ознакою відновлення після тривалої негативної тенденції [57].

Обсяг прямих іноземних інвестицій в світі та регіонах світу в 2023 р. наведена на рис. 2.1.

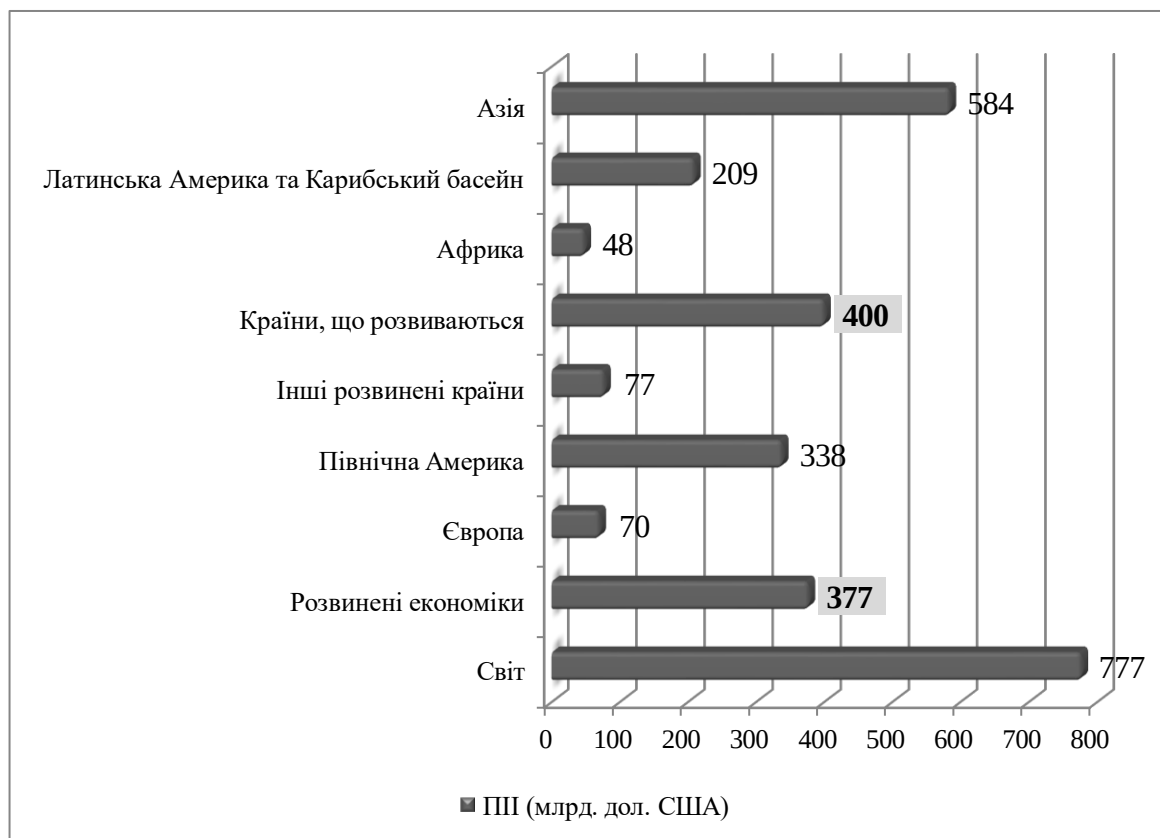

Рисунок 2.1. – Обсяг прямих іноземних інвестицій в світі та регіонах світу в 2023 р. (млрд. дол. США)

Джерело: побудовано автором на основі [57]

У 2023 році прямі іноземні інвестиції (ПІІ) у світі склали 777 мільярдів доларів США. Розвинені економіки здійснили інвестиції на рівні 377 мільярдів доларів США, що становить менше половини від загального обсягу ПІІ. З них Європа вклала 70 мільярдів доларів США, Північна Америка – 338 мільярдів доларів США, а інші розвинені країни – 77 мільярдів доларів США. Країни, що розвиваються, внесли значний внесок у світові ПІІ, досягнувши 400 мільярдів доларів США. Азія була найбільшим вкладником, здійснивши інвестиції на суму 584 мільярдів доларів США. Латинська Америка та Карибський басейн спрямували 209 мільярдів доларів США на іноземні інвестиції, тоді як Африка внесла 48 мільярдів доларів США. Загальна картина світових ПІІ у 2023 році показує, що як розвинені, так і розвиваючіся країни відіграють важливу роль у глобальному

розподілі капіталу, проте інвестиційний потенціал Азії і Латинської Америки зростає, що свідчить про зміну географії світових інвестиційних потоків.

У розвинених регіонах оголошення про міжнародні інвестиційні проекти загалом скоротилися. Вартість угод M&A була на 280 мільярдів доларів США нижчою, ніж у 2022 році, що безпосередньо вплинуло на зниження потоків ПІЗ. Угод з проектного фінансування стало на 157 мільярдів доларів менше. Зменшення вартості оголошень про нові підприємства вплине на потоки ПІЗ у 2024 році [57].

У Сполучених Штатах, найбільшому одержувачі ПІЗ, приплив ПІЗ у 2023 році скоротився на 3%, кількість оголошень про нові підприємства – на 2%, а угод з проектного фінансування – на 5%. Китай повідомив про рідкісне зниження припливу ПІЗ (-6%), але продемонстрував зростання кількості оголошень про нові підприємства (+8%). АСЕАН, зазвичай рушійна сила зростання ПІЗ, повідомив про зниження ПІЗ на 16%. Однак привабливість регіону для інвестицій у виробництво підкреслюється 37-відсотковим зростанням оголошень про нові підприємства, при цьому спостерігається значне зростання у В'єтнамі, Таїланді, Індонезії, Малайзії, на Філіппінах та у Камбоджі. Індія повідомила про падіння припливу ПІЗ (-47%), але стабільну кількість оголошень про нові проекти, що дозволяє їй залишатися серед топ-5 світових напрямків для нових підприємств.

У Західній Азії потоки ПІЗ залишилися стабільними (+2%) завдяки постійно високим інвестиціям в Об'єднані Арабські Емірати, де кількість оголошень про нові підприємства зросла на 28% до другого найвищого показника після США. Кількість нових підприємств також зросла в Саудівській Аравії на 63%. Потоки ПІЗ до Африки залишилися майже на тому ж рівні – близько 48 мільярдів доларів США (-1%). Оголошення про нові підприємства збільшилися, в основному завдяки сильному зростанню в Марокко, Кенії та Нігерії [57].

Аналіз за галузями у 2023 році показує зростання кількості проектів у секторах з інтенсивними глобальними ланцюгами створення вартості (ГЛСВ) (+16%), особливо в автомобілебудуванні, текстильній промисловості, машинобудуванні та електроніці. Кількість оголошених нових проектів нових

підприємств у сфері напівпровідників скоротилася на 10% (на 39% за вартістю) після значного зростання у 2022 році [57].

Кількість оголошень про нові підприємства та угод з міжнародного проектного фінансування в інфраструктурних галузях (включаючи транспорт, електроенергетику, водопостачання, телекомунікації) загалом скоротилася на 4%, що значною мірою зумовлено зниженням проектного фінансування в галузі відновлюваних джерел енергії (табл. 2.1).

Таблиця 2.1 – Оголошені нові зелені проекти та угоди з міжнародного проектного фінансування, 2021–2023 роки (кількість та відсотки)

Рік	Нові зелені проекти	Зміна, 2022-2023 (%)	Угоди з міжнародного проектного фінансування	Зміна, 2022-2023 (%)
2021	10000	-	1500	-
2022	9500	-5	1400	-7
2023	9000	-5	1200	-14

Джерело: побудовано автором на основі [57]

Угоди з нового міжнародного проектного фінансування в секторі відновлюваних джерел енергії скоротилися на 17% за кількістю та на 10% за вартістю, що лише трохи менше, ніж загальне зниження проектного фінансування. Скорочення кількості нових проектів стало першим з моменту Паризької угоди 2015 року. У 2021 році було оголошено 10 000 нових зелених проектів. Протягом 2022-2023 років кількість нових зелених проектів зменшилася на 500, що складає 5% зниження порівняно з попереднім роком, що вказує на зміну темпів розвитку зелених проектів або на реакцію на зовнішні економічні чи політичні фактори. У 2021 році було укладено угод на міжнародне проектне фінансування на суму 1500. Протягом 2022-2023 років обсяг угод на міжнародне проектне фінансування зменшився на 300, що становить зниження на 21% порівняно з попереднім роком, що є показником зміни інтересів міжнародних фінансових установ або складнішої економічної ситуації, що призвела до скорочення фінансування проектів.

Кількість оголошених міжнародних інвестиційних проектів у країнах, що розвиваються, у секторах, що відповідають цілям сталого розвитку (ЦСР), включаючи інфраструктуру, відновлювані джерела енергії, водопостачання та

санітарію, продовольчу безпеку, охорону здоров'я та освіту, залишилася на тому ж рівні. Водночас кількість угод з міжнародного проектного фінансування, що стосуються ЦСР, скоротилася на 27% (-40% за вартістю). Кількість нових проєктів у сфері ЦСР зросла на 12% (на 6% за вартістю). Кількість проєктів у сфері продовольства та сільського господарства злегка зросла з низького рівня 2022 року; більшість інших галузей зазнали падіння.

Дані щодо обсягу прямих інвестицій за кордон (ПІЗ) та транскордонні злиття та поглинання (М&А) наведені у табл. 2.2.

Таблиця 2.2 – Прямі інвестиції за кордон (ПІЗ) та транскордонні злиття та поглинання (М&А) за 2021–2023 роки (мільярди доларів США та відсотки)

Регіон/економіка	2021	2022	2023	Зміна, 2022-2023 (%)	2021	2022	2023	Зміна, 2022-2023 (%)
Світ (разом)	1590	1326	1365	3	737	707	402	-43
1. Розвинені економіки, з них:	707	406	524	29	624	599	317	-47
1.1. Європа	157	-115	70	..	271	356	165	-54
1.1.1. Європейський Союз	257	-150	141	..	142	132	75	-43
1.1.2. Інша Європа	100	35	-71	..	129	224	90	-60
1.2. Північна Америка	450	379	377	0	309	155	123	-21
1.3. Інші розвинені економіки	100	143	77	-46	44	89	30	-67
2. Країни, що розвиваються, з них:	883	920	841	-9	113	107	84	-22
2.1. Африка	80	48	48	-1	-	1	9	9
2.1.1. Північна Африка	10	15	12	-21	0	4	1	-58
2.1.2. Інша Африка	70	33	36	8	-	2	5	7
2.2. Азія	662	660	584	-12	100	84	64	-24
2.2.1. Центральна Азія	6	10	10	x	0	0	0	551
2.2.2. Східна Азія	334	315	299	-5	11	30	22	-27
2.2.3. Південно-Східна Азія	213	227	192	-16	50	12	36	195
2.2.4. Південна Азія	53	57	33	-43	8	5	3	-42
2.2.5. Західна Азія	56	50	51	2	31	37	3	-92
2.3. Латинська Америка та Карибський басейн	140	210	209	0	8	15	11	-22
2.3.1. Південна Америка	95	161	150	-7	5	5	11	114
2.3.2. Центральна Америка	42	46	56	22	1	9	1	-89
2.3.3. Карибський басейн	3	3	3	-3	3	1	0	

Джерело: побудовано автором на основі [57]

Загалом світовий обсяг прямих інвестицій за кордон (ПІЗ) зросла з 1590 мільярдів доларів у 2021 році до 1365 мільярдів доларів у 2023 році, що складає зростання на 3% протягом 2022-2023 років. Обсяг ПІЗ у розвинених економіках також збільшився з 707 мільярдів доларів у 2021 році до 524 мільярдів доларів у 2023 році, що становить зростання на 29% протягом 2022-2023 років. Найбільше збільшення обсягу ПІЗ спостерігається у країнах, що розвиваються, зі зменшенням на 9% протягом 2022-2023 років.

Світовий обсяг транскордонного злиття та поглинання (М&А) скоротився з 737 мільярдів доларів у 2022 році до 402 мільярдів доларів у 2023 році, що становить спад на 43% протягом цього періоду. У розвинених економіках обсяг М&А також зменшився на 47% протягом 2022-2023 років. Європа та Європейський Союз спостерігають значний спад у сфері М&А, зі зменшенням на 54% та 43% відповідно.

Варто відзначити, що за 2021-2023 років відбулися значні зміни в обсягах та тенденціях прямих інвестицій за кордон та транскордонних злиттів та поглинань. Спад обсягу М&А у порівнянні зі зростанням ПІЗ може вказувати на зміну підходів до форми інвестування та стратегій корпоративного розвитку протягом цього періоду.

Оголошені угоди з міжнародного проектного фінансування, провідні галузі, 2021–2023 рр. наведені у табл. 2.3.

Таблиця 2.3 – Оголошені угоди з міжнародного проектного фінансування за основними секторами у 2021–2023 рр.

Показник	2021	2022	2023	Зміна, 2022-2023 (%)
Загальна сума (млрд. дол)	785	1275	1347	6
Кількість угод	15 476	17 981	16 944	-6
Сектори				
Всього	785	1275	1347	6
Первинний	14	107	59	-45
Виробництво	353	464	642	38
Послуги	418	703	646	-8

Джерело: побудовано автором на основі [57]

Загальна сума угод з міжнародного проектного фінансування зросла з 785 мільярдів доларів у 2021 році до 1347 мільярдів доларів у 2023 році, що становить зростання на 6% протягом 2022-2023 років. Однак кількість угод зменшилася з 15 476 у 2021 році до 16 944 у 2023 році, що складає зниження на 6% протягом цього періоду. Це свідчить про те, що не зважаючи на збільшення загальної суми, кількість угод зменшується.

Виробництво є найбільшою галуззю за обсягом угод з міжнародного проектного фінансування. Її обсяг зросла з 353 мільярдів доларів у 2021 році до 642 мільярдів доларів у 2023 році, що становить зростання на 38%. Сектор послуг також має значний обсяг угод, але він зменшився з 703 мільярдів доларів у 2022 році до 646 мільярдів доларів у 2023 році, що складає зниження на 8%. Сектор первинного сировинного виробництва відзначається значним спадом з обсягу 107 мільярдів доларів у 2022 році до 59 мільярдів доларів у 2023 році, що становить зниження на 45%.

Загалом, можна сказати, що за період 2021-2023 років спостерігається зростання загальної суми угод з міжнародного проектного фінансування, однак кількість угод зменшується, що свідчить про те, що хоча проекти стають більш об'ємними, їх стає менше в кількісному вираженні. Також можна побачити зростання інтересу до галузі виробництва та спад інтересу до послуг та первинного сировинного виробництва.

Чисті транскордонні угоди М&А за секторами та провідними галузями, 2021–2023 роки за вартістю наведені у табл. 2.4. Обсяг угод М&А у галузі «Електропостачання та газопостачання» зменшився з 381 мільярда доларів у 2022 році до 322 мільярдів доларів у 2023 році, що складає зниження на 15% протягом цього періоду. Обсяг угод М&А у галузі «Електроніка та електротехніка» майже не змінився, збільшився лише на 1% з 200 мільярдів доларів у 2022 році до 202 мільярдів доларів у 2023 році. Обсяг угод М&А у галузі «Інформація та зв'язок» зменшився на 5% протягом 2022-2023 років, з 120 мільярдів доларів у 2022 році до 115 мільярдів доларів у 2023 році.

Таблиця 2.4 – Вартість чистих транскордонних угоди М&А за секторами та провідними галузями, 2021–2023 рр. (млрд. дол. США)

Топ-10 галузей за вартістю	2021	2022	2023	Зміна, 2022-2023 (%)
Електропостачання та газопостачання	145	381	322	-15
Електроніка та електротехніка	163	200	202	1
Інформація та зв'язок	111	120	115	-5
Автомобільна промисловість	40	61	88	45
Основні метали та вироби з металу	14	48	87	81
Будівництво	51	66	64	-4
Транспорт і зберігання	36	56	60	7
Кокс та нафтопродукти	6	15	59	295
Хімічна промисловість	24	26	58	119
Видобувні галузі	12	106	58	-46

Джерело: побудовано автором на основі [57]

Угоди М&А в галузі «Автомобільна промисловість» показали значний ріст на 45%, з 61 мільярда доларів у 2022 році до 88 мільярдів доларів у 2023 році. Обсяг угод М&А в галузі «Основні метали та вироби з металу» значно збільшився на 81%, з 48 мільярдів доларів у 2022 році до 87 мільярдів доларів у 2023 році. Галузь «Кокс та нафтопродукти» відзначається найбільшим зростанням угод М&А – 295%, з 15 мільярдів доларів у 2022 році до 59 мільярдів доларів у 2023 році. Обсяг угод М&А в галузі «Хімічна промисловість» також показав значний ріст на 119%, з 26 мільярдів доларів у 2022 році до 58 мільярдів доларів у 2023 році. Обсяг угод М&А в галузі «Видобувні галузі» зменшився на 46%, з 106 мільярдів доларів у 2022 році до 58 мільярдів доларів у 2023 році.

Загалом, можна визначити, що за період 2021-2023 років спостерігається значний ріст угод М&А у таких галузях, як автомобільна промисловість, основні метали та вироби з металу, кокс та нафтопродукти та хімічна промисловість, тоді як угоди у галузях електропостачання та газопостачання, інформація та зв'язок та будівництво спадають.

Чисті транскордонні угоди М&А за секторами та провідними галузями, 2021–2023 роки за кількістю наведені у табл. 2.5.

Загальна кількість угод М&А скоротилася з 2 474 у 2022 році до 1 951 у 2023 році, що становить спад на 21% за цей період. Галузь «Відновлювана енергетика»

є лідером за кількістю угод М&А, проте вона також спостерігає спад на 17% від 1 336 угод у 2022 році до 1 107 у 2023 році.

Таблиця 2.5 – Кількість укладених чистих транскордонних угод М&А за секторами та провідними галузями, 2021–2023 рр.

Топ-10 галузей за кількістю угод	Кількість угод	Зміна темпу зростання, 2022-2023 (%)
Всього	2 474	-21
Відновлювана енергетика	1 336	-17
Промислова нерухомість	188	-22
Енергетика	151	-17
Житлова/комерційна нерухомість	180	-41
Телекомунікації	109	-19
Нафта і газ	125	-1
Нафтохімія	70	-6

Джерело: побудовано автором на основі [57]

Кількість угод М&А в галузі «Промислова нерухомість» зменшилася на 22%, з 188 угод у 2022 році до 147 у 2023 році. Сектор енергетики також показав спад на 17% за цей період, з 151 угоди у 2022 році до 125 угод у 2023 році. Кількість угод М&А в галузі «Житлова/комерційна нерухомість» відзначається найбільшим спадом – на 41%, з 180 угод у 2022 році до 106 угод у 2023 році. Кількість угод М&А у секторі телекомунікацій скоротилася на 19%, з 109 угод у 2022 році до 88 угод у 2023 році. У галузі «Нафта і газ» спостерігається незначний спад у кількості угод – 1% з 125 угод у 2022 році до 124 угод у 2023 році. Кількість угод М&А у галузі нафтохімії зменшилася на 6%, з 70 угод у 2022 році до 66 угод у 2023 році. Загалом, можна побачити, що угоди М&А в різних галузях відображають різні тенденції, проте загальна кількість угод зменшується, що може свідчити про зміни в економічній ситуації або стратегіях корпоративного розвитку.

Динаміка створення і діяльності підприємств з іноземним капіталом у глобальній економіці за 2021-2023 рр. наведена у табл. 2.6.

Кількість нових підприємств з іноземним капіталом зменшилася з 10 000 у 2021 році до 9 000 у 2023 році, що становить спад на 5% протягом цього періоду. Загальна сума прямих іноземних інвестицій (ПІІ) зросла з 1 590 мільярдів доларів

США у 2021 році до 1 365 мільярдів доларів США у 2023 році, що становить збільшення на 3% протягом 2022-2023 років.

Таблиця 2.6 – Динаміка створення і діяльності підприємств з іноземним капіталом у глобальній економіці за 2021-2023 рр.

Показник	2021	2022	2023	Зміна, 2022-2023 (%)
Кількість нових підприємств з іноземним капіталом	10000	9500	9000	-5
Загальна сума прямих іноземних інвестицій (ПІІ) , млрд дол. США	1 590	1 326	1 365	3
Частка ПІІ у світовому ВВП	3,7%	3,0%	3,1%	3
Найбільші реципієнти ПІІ				
Китай, млрд дол. США	420	370	380	3
США, млрд дол. США	310	290	300	3
Гонконг, млрд дол. США	260	240	250	4
Сінгапур, млрд дол. США	140	130	120	-8
Нідерланди, млрд дол. США	120	110	100	-9
Найбільші транснаціональні корпорації (ТНК)				
Apple, трлн дол. США	2,9	3,2	3,4	6
Microsoft, трлн дол. США	2,3	2,5	2,7	8
Amazon, трлн дол. США	1,7	1,9	2,1	11
Alphabet (Google), трлн дол. США	1,6	1,8	2,0	11
Tesla, трлн дол. США	1,0	1,2	1,4	17

Джерело: побудовано автором на основі [57]

Частка ПІІ у світовому ВВП зменшилася з 3,7% у 2021 році до 3,1% у 2023 році. Країни, що володіють найбільшим обсягом прямих іноземних інвестицій у цей період, включають Китай, США, Гонконг, Сінгапур і Нідерланди. Серед найбільших транснаціональних корпорацій (ТНК) за обсягом капіталу у цьому періоді виступають Apple, Microsoft, Amazon, Alphabet (Google) і Tesla, які демонструють значне збільшення обсягу капіталу.

Загалом, хоча кількість нових підприємств з іноземним капіталом зменшилася, загальний обсяг прямих іноземних інвестицій зріс, що свідчить про збільшення капіталовкладень в окремі підприємства та індустрії.

Деталізація процесу створення і діяльності підприємств з іноземним капіталом у глобальній економіці за секторами наведена на рис. 2.2.

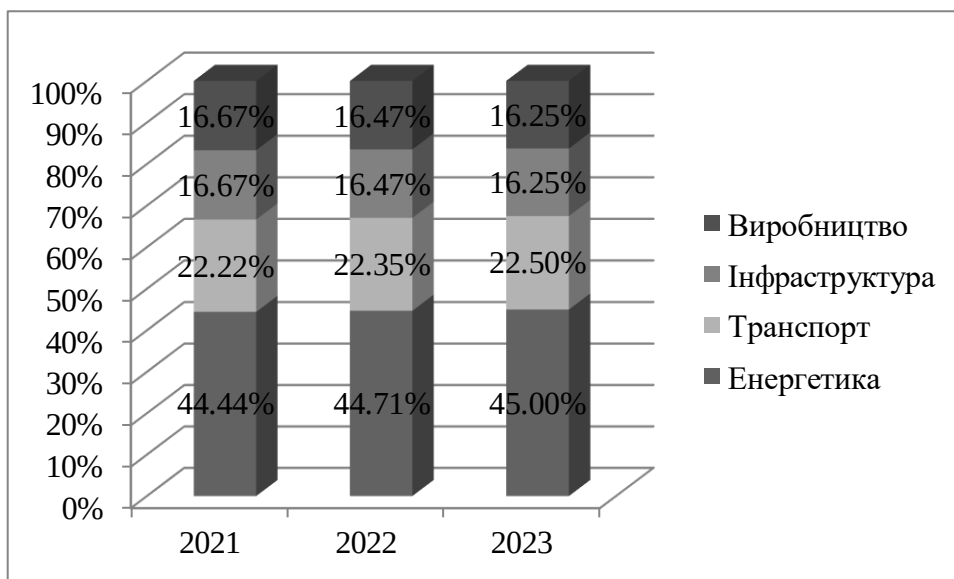

Рисунок 2.2. – Деталізація процесу створення і діяльності підприємств з іноземним капіталом у глобальній економіці за секторами за 2021-2023 рр.

Джерело: побудовано автором на основі [57]

За наведеними даними можна зробити наступні висновки щодо деталізації процесу створення і діяльності підприємств з іноземним капіталом у глобальній економіці за різними секторами протягом 2021-2023 років:

- Сектор енергетика відображає стабільну тенденцію у привабленні іноземного капіталу, зберігаючи свою частку на рівні близько 45% протягом усього аналізованого періоду, що свідчить про високу привабливість енергетичного сектору для іноземних інвесторів, особливо з урахуванням стрімкого розвитку технологій в сфері відновлювальних джерел енергії.

- Частка іноземного капіталу у транспортному секторі також демонструє стабільну тенденцію зростання, збільшуючись з 22,22% у 2021 році до 22,50% у 2023 році. Це може бути пов'язано з постійним попитом на розвиток інфраструктури та транспортних мереж у зв'язку з глобалізацією та зростанням обсягів міжнародної торгівлі.

- Частка іноземного капіталу в цих секторі «Інфраструктура та виробництво» залишається стабільною протягом аналізованого періоду, з незначним зниженням від 16,67% у 2021 році до 16,25% у 2023 році, що свідчить

про стабільний інтерес іноземних інвесторів до розвитку інфраструктурних та виробничих проектів у глобальному масштабі.

Загалом, ці дані вказують на стабільний інтерес іноземних інвесторів до різних секторів економіки, зокрема до енергетики, транспорту, інфраструктури та виробництва, що свідчить про їхню важливу роль у глобальному економічному розвитку.

Отже, за 2021-2023 рр. спостерігається зниження кількості нових підприємств з іноземним капіталом на 5%, що свідчить про певну нестабільність або невизначеність у глобальній економіці, що затримує іноземні інвестиції. Незважаючи на зниження кількості нових підприємств, загальна сума прямих іноземних інвестицій зросла на 3% за аналізований період. Це свідчить про те, що більші інвестиції були здійснені в існуючі підприємства. Відносна частка прямих іноземних інвестицій у світовому ВВП зменшилася з 3,7% у 2021 році до 3,1% у 2023 році. Це є наслідком змін в глобальній економічній ситуації або розподілу інвестиційних потоків. Інвестиції в енергетику, транспорт, інфраструктуру та виробництво відіграють ключову роль у привабленні іноземного капіталу. Ці сектори мають стабільну привабливість для іноземних інвесторів у глобальному масштабі. Загалом, хоча кількість нових підприємств з іноземним капіталом є нестійкою, загальна сума прямих іноземних інвестицій залишається на позитивному рівні. Важливо враховувати секторальну структуру інвестицій для розуміння тенденцій і напрямків розвитку глобальної економіки. Перспективи на майбутнє дозволяють очікувати помірного зростання потоків ПІЗ у 2024 році. Прогнози щодо інфляції та витрат на запозичення на основних ринках вказують на стабілізацію умов фінансування міжнародних інвестиційних угод. Однак зберігаються значні ризики, зокрема геополітична напруженість, високий рівень заборгованості багатьох країн та побоювання щодо подальшої фрагментації світової економіки.

2.2 Механізми створення та діяльності підприємств з іноземним капіталом в Україні

Для створення підприємств з іноземним капіталом в Україні використовуються різні механізми, серед яких можна відзначити спільне підприємство з українськими партнерами, відкриття представництва іноземної компанії або 100% іноземну інвестицію. Особливості механізму створення та діяльності підприємств з іноземним капіталом в Україні наведені у табл. 2.7.

Таблиця 2.7 – Особливості механізму створення та діяльності підприємств з іноземним капіталом в Україні

Механізм	Характеристика	Переваги	Недоліки
Створення нового підприємства:	Іноземні інвестори можуть створити нове підприємство в Україні з нуля.	- Повний контроль над структурою та діяльністю підприємства	- Більш тривалий та складний процес
Придбання діючого підприємства:	Іноземні інвестори можуть придбати частку або весь пакет акцій діючого українського підприємства.	- Швидкий доступ до ринку та існуючої інфраструктури	- Ризик придбання проблемного активу
Спільне підприємство:	Іноземні інвестори можуть створити спільне підприємство з українським партнером.	- Об'єднання ресурсів та знань	- Розподіл контролю та можливі розбіжності з партнером
Представництво:	Іноземні компанії можуть відкрити представництво в Україні, яке не є юридичною особою.	- Мінімальні інвестиції	- Обмежені можливості для ведення бізнесу
Філія:	Іноземні компанії можуть відкрити філію в Україні, яка є юридичною особою.	- Більше можливостей для ведення бізнесу, ніж у представництва	- Більш складний процес реєстрації та ведення обліку

Джерело: побудовано автором на основі [31]

Україна надає іноземним інвесторам ряд пільг та преференційних умов для створення підприємств, таких як податкові звільнення чи зниження ставок ввізних мит на імпортне обладнання. Щодо реєстрації підприємств з іноземним капіталом, в Україні існують спеціалізовані органи, які надають консультації та допомагають іноземним інвесторам у вирішенні юридичних питань.

Згідно з даними UNCTAD, у 2023 році найбільше іноземних інвестицій (ІІ) було вкладено в такі сфери:

- Професійні, наукові та технічні послуги. Ця сфера охоплює широкий спектр послуг, таких як юридичні, бухгалтерські, консалтингові, дослідницькі та розробницькі. Її частка у світових ПІІ склала 23%.

- Інформація та комунікації. Ця сфера включає телекомунікації, Інтернет, програмне забезпечення та інші послуги, пов'язані з інформаційними технологіями. Її частка у світових ПІІ склала 10%.

- Виробництво. Ця сфера охоплює широкий спектр галузей, таких як машинобудування, електроніка, хімічна промисловість та харчова промисловість. Її частка у світових ПІІ склала 9%.

- Торгівля та ремонт автотранспортних засобів. Ця сфера включає продаж, технічне обслуговування та ремонт автомобілів, мотоциклів та інших транспортних засобів. Її частка у світових ПІІ склала 8%.

- Добувна промисловість та розробка корисних копалин. Ця сфера охоплює видобуток нафти, газу, мінералів та інших природних ресурсів. Її частка у світових ПІІ склала 7% [57].

В Україні структура іноземних інвестицій дещо відрізняється від світових тенденцій. Згідно з даними НБУ, у 2023 році найбільше ПІІ було вкладено в такі сфери:

- Сільське господарство. Ця сфера є традиційно привабливою для іноземних інвесторів в Україні, завдяки родючому ґрунту та сприятливому клімату. Її частка у загальних ПІІ склала 27%.

- Харчова промисловість. Україна має потужну харчову промисловість, яка експортує продукцію до багатьох країн світу. Її частка у загальних ПІІ склала 23%.

- Машинобудування. Ця сфера переживає відродження в Україні, завдяки розвитку вітчизняного оборонно-промислового комплексу та експорту машинобудівної продукції. Її частка у загальних ПІІ склала 15%.

– Добувна промисловість та розробка корисних копалин. Україна володіє значними запасами корисних копалин, таких як залізна руда, марганець, вугілля та природний газ. Її частка у загальних ПП склала 12%.

– Торгівля. Україна має розвинену торговельну мережу, як внутрішню, так і зовнішню. Її частка у загальних ПП склала 10% [54].

Динаміка кількості підприємств з іноземним капіталом, які працюють на ринку України упродовж 2012-2022 рр. наведена на рис. 2.3.

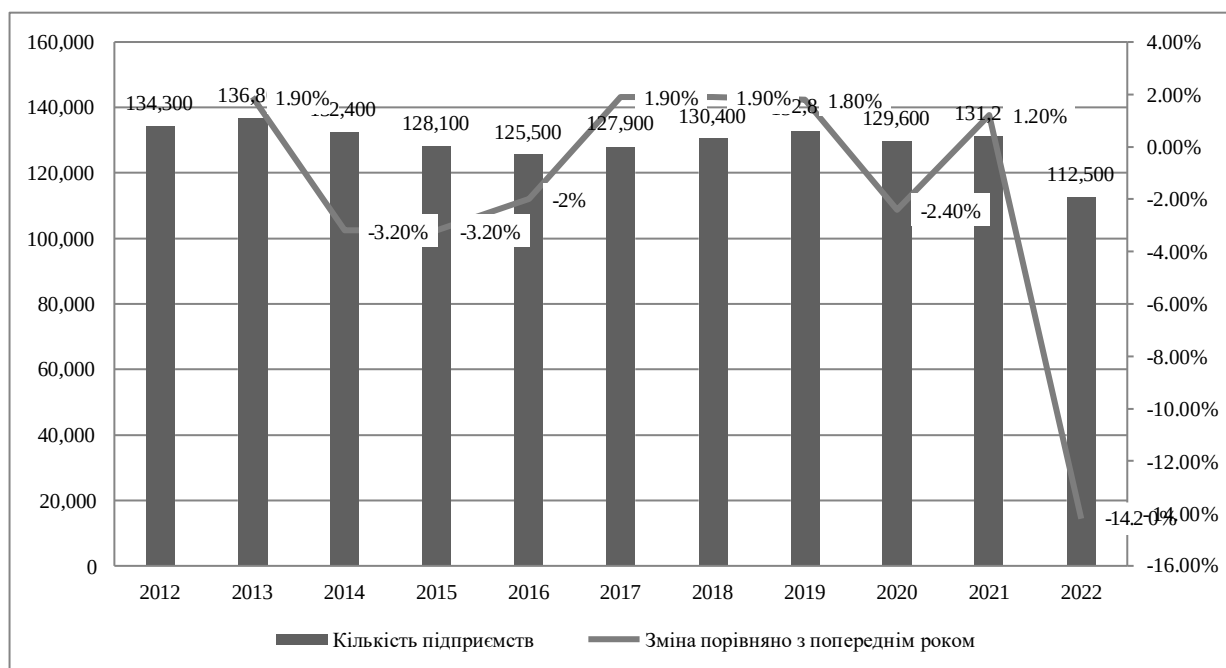

Рисунок 2.3 – Динаміка кількості підприємств з іноземним капіталом, які працюють на ринку України упродовж 2012-2022 рр.

Джерело: побудовано автором на основі [54]

Кількість підприємств з іноземним капіталом в Україні протягом 2012-2019 років демонструвала стійкий ріст. У 2020 році спостерігалось незначне зниження кількості таких підприємств через пандемію COVID-19. У 2022 році кількість підприємств з іноземним капіталом значно скоротилася через повномасштабну війну Росії проти України. Найбільше підприємств з іноземним капіталом в Україні зосереджено у сфері оптової та роздрібної торгівлі, добувної промисловості та розробки корисних копалин, а також у сфері комп'ютерного програмування, консультування та надання інформаційних послуг.

Законодавство України регулює умови ведення бізнесу для іноземних компаній, зокрема у сфері охорони прав споживачів, працевлаштування та оподаткування. Іноземні інвестори також можуть отримати допомогу від українських владних органів у вирішенні питань земельних відносин, отримання дозволів на будівництво та ліцензій на проведення діяльності. Україна активно розвиває механізми громадсько-приватного партнерства (ГПП) для залучення іноземного капіталу у великі інфраструктурні проекти [10].

Індекс ведення бізнесу (Doing Business Index) розробляється Світовим Банком. Він оцінює рівень регулювання бізнесу та легкість ведення підприємницької діяльності в різних країнах світу. Індекс враховує такі аспекти, як процедури реєстрації компаній, отримання дозволів на будівництво, отримання кредитів, захист інвесторів, оподаткування тощо [53].

Індекс глобальної конкурентоспроможності (Global Competitiveness Index) – це рейтинг, складений Всесвітнім економічним форумом (WEF). Він вимірює конкурентоспроможність країн з точки зору їхнього економічного, технологічного та інституційного потенціалу. Індекс враховує різноманітні фактори, такі як інфраструктура, освіта, інновації, умови ринку, макроекономічна стабільність тощо [55].

Індекс інвестиційної привабливості Європейської Бізнес Асоціації (EBA) – це інструмент оцінки, який використовується для визначення привабливості країн для інвесторів. Цей індекс оцінює ключові аспекти, такі як політична стабільність, економічний розвиток, бізнес-клімат, корупція та інші фактори, які можуть впливати на інвестиційні рішення [55].

Проаналізуємо динаміку цих індексів у таблиці 2.8. Станом на 2022 рік в Україні спостерігається зниження інвестиційної привабливості через масштабну війну в країні. Таким чином, рівень інвестиційної привабливості української економіки у другій половині 2022 року становить 2,48 бали, що відповідає значенню цього економічного показника під час пандемії COVID-19.

Таблиця 2.8 – Рейтинги інвестиційної привабливості української економіки за 2012-2022 рр.

Індекс	Оцінка	Максимальне значення в рейтингу	Рік
Індекс легкості ведення бізнесу	142	183	2012
	152	183	2014
	112	189	2016
	83	180	2018
	76	190	2020
	-	-	2022
Глобальний індекс конкурентоспроможності	89	139	2012
	73	144	2014
	76	144	2016
	85	138	2018
	-	-	2020
	-	-	2022
Індекс інвестиційної привабливості ЕВА	2,15		2012
	2,65		2014
	2,87		2016
	3,07		2018
	2,40		2020
	2,48		2022

Джерело: побудовано автором на основі [55]

З 2012 по 2020 рік Україна показала певне поліпшення, що відображається у зменшенні значення індексу з 142 до 76. Однак, відсутність даних для 2022 року не дозволяє зробити аналіз за останній період. Індекс конкурентоспроможності вказує на зростання конкурентоздатності України в період з 2012 по 2018 рік, але відсутність даних для 2020 та 2022 років не дозволяє провести повний аналіз останніх років. Індекс інвестиційної привабливості, розроблений Європейською бізнес-асоціацією (ЕВА), також показує певне покращення за аналізований період, зі значення 2,15 у 2012 році до 2,48 у 2022 році. Загалом, хоча індекси показують певне поліпшення української економіки щодо інвестиційної привабливості протягом років, проте важливо продовжувати реформи та поліпшувати бізнес-клімат для залучення більшого обсягу інвестицій та стимулювання економічного зростання [55].

За даними Європейської Бізнес Асоціації, військові дії на території держави є першими серед можливих факторів, які можуть негативно вплинути на рівень

інвестиційної привабливості держави. Друге місце посідають військові атаки на енергетичну систему країни, які значно ускладнюють, а інколи й унеможливорюють ведення бізнесу, а третє – корупція на різних рівнях. Проте, крім негативних факторів, під час активних бойових дій спостерігаються й декілька позитивних тенденцій, що сприяють високому рівню інвестиційної привабливості української економіки. Наприклад, згідно з опитуванням компаній-членів ЄБА, таким фактором може бути надання Україні статусу країни-кандидата на вступ до Європейського Союзу та високі очікування інвесторів щодо поглиблених реформ на тлі умов договорів про міжнародну фінансову допомогу Україні, таких як EFF МВФ.

В умовах глобалізації та інтернаціоналізації країн, регіонів та економічних систем особливого значення набуває міжнародне інвестиційне співробітництво. Воно дозволяє підприємствам залучати нові виробничі та управлінські технології, виробляти інноваційну конкурентоздатну продукцію та розширювати експортні можливості для національних товарів та послуг.

Підвищення інвестиційної привабливості, збільшення обсягу інвестиційного капіталу, диверсифікація джерел інвестицій та пов'язаних ризиків, а також забезпечення ресурсів та інновацій для розвитку окремих економічних секторів сприятимуть зростанню виробництва з високою доданою вартістю. Таким чином, позитивна динаміка залучення інвестиційного капіталу є стимулом для зростання доходів населення держави, що відтворює інвестиційні потоки.

Досвід розвинутих країн показує, що активна участь у міжнародних потоках капіталу зміцнює економічну стабільність країни-отримувача та сприяє більш високим темпам розвитку. У цьому зв'язку, з точки зоряд глобального інвестиційного процесу, рух прямих іноземних інвестицій є найбільш цікавим [14].

Стратегічним партнером і найбільшим іноземним інвестором України є Європейський Союз (ЄС). Під час обговорень пріоритетності європейського вибору України, її руху до європейської інтеграції та вступу до ЄС, головним аргументом є зростання інвестицій. Інвестиційна та економічна співпраця є надзвичайно важливою як для прикордонних з ЄС регіонів України, так і для інших

регіонів з потенціалом зростання. Іноземні компанії мають значні фінансові ресурси для інвестування в привабливі інвестиційні проекти.

Для сприяння іноземним інвесторам уряд України постійно вдосконалює законодавство та регулятивну базу, спрощує процедури реєстрації та ліцензування. Крім того, в Україні діють спеціальні інвестиційні фонди та агентства, які надають фінансову підтримку та консультації іноземним інвесторам. Щоб привернути більше іноземного капіталу, Україна активно співпрацює з міжнародними фінансовими організаціями та розвиває міжнародні торговельні зв'язки. Усі ці заходи спрямовані на створення сприятливої інвестиційної клімату в Україні та залучення іноземного капіталу для стимулювання економічного розвитку країни.

Європейський Союз (ЄС) є стратегічним партнером і найбільшим іноземним інвестором України. Під час обговорень пріоритетності європейського вибору України, її руху до європейської інтеграції та вступу до ЄС, головним аргументом є зростання інвестицій. Інвестиційна та економічна співпраця є надзвичайно важливою як для прикордонних з ЄС регіонів України, так і для інших регіонів з потенціалом зростання. Іноземні компанії мають значні фінансові ресурси для інвестування в привабливі інвестиційні проекти [5, с. 277].

Крім того, країни ЄС мають великий досвід забезпечення сталого розвитку, який можна застосувати в інвестиційно-привабливих секторах України. Сталий розвиток і інвестиційна привабливість тісно пов'язані. Інвестори дедалі частіше визнають, що практики сталого розвитку не тільки відповідають етичним міркуванням, але й сприяють довгостроковій економічній стабільності та рентабельності.

Оскільки стратегія економічного відновлення країни орієнтується на високотехнологічне виробництво, стан наукової та ІКТ-сфер є не менш важливим чинником. Вони сприяють науковим дослідженням, інноваційному розвитку та його впровадженню на вітчизняних підприємствах, особливо у виробничому секторі. Це також стимулює розвиток технологій промисловості 4.0 [22, с. 68].

В останні роки в Україні спостерігається тенденція до зниження інвестиційної привабливості інноваційних сфер. Варто зазначити, що найбільші

інвестиції в ІТ-сектор було залучено у 2020 році, що пояснюється стрімким зростанням попиту на ІТ-послуги під час карантинних обмежень. На жаль, після скасування обмежувальних заходів ця тенденція не збереглася.

Зважаючи на пріоритети повоєнної економіки та необхідність її відбудови на базі високотехнологічного виробництва, необхідно розробити рішення для підвищення інвестиційної привабливості ІТ-сектору та наукової діяльності в Україні.

На основі аналізу інвестиційної привабливості України можна зробити такі кроки для її покращення:

1. Проведення реформ, особливо в сфері судочинства та захисту прав власності, як це передбачено міжнародними угодами про фінансову допомогу Україні. Це дозволить наблизити українське законодавство та регулювання ринку до стандартів ЄС та підвищити довіру інвесторів до захисту їхніх прав.

2. Орієнтація проєктів відновлення на високотехнологічне виробництво. Це сприятиме створенню продукції з більшою доданою вартістю та відкриє більше можливостей для залучення інвестицій в економіку.

3. Врахування принципу сталого розвитку економіки. Він передбачає одночасний розвиток економічної, соціальної та екологічної сфер. Це відповідатиме сучасним стандартам побудови економік розвинутих країн і, відповідно, підвищить інвестиційну привабливість України для іноземних інвесторів [29, с. 33].

Для інвестиційно-привабливих галузей необхідно правильно визначити пріоритети, які сприятимуть подальшому прискореному та інноваційному розвитку країни в цих сферах. Зв'язок між економічним зростанням та довкіллям є серйозною проблемою на шляху досягнення цілей сталого розвитку, оскільки інтенсивна економічна діяльність призводить до екологічних проблем, що негативно впливають на сталий розвиток. Тому, під час розробки державних проєктів відновлення економічних секторів, необхідно враховувати екологічний фактор, який є частиною принципу «відновлення заради кращого майбутнього».

В Україні діє безліч підприємств з іноземним капіталом, які працюють у різних галузях. Ось декілька відомих прикладів [55]:

- Nestlé. Швейцарська транснаціональна компанія з виробництва продуктів харчування та напоїв, яка має кілька заводів в Україні, що виготовляють широкий спектр продукції, включаючи молочні продукти, кондитерські вироби та дитяче харчування.

- Cargill. Американська транснаціональна агропродовольча та торгівельна компанія, яка має значні інвестиції в український сільськогосподарський сектор, включаючи елеватори, заводи з переробки та торговельні операції.

- EPAM Systems. Білорусько-американська транснаціональна компанія з розробки програмного забезпечення та надання ІТ-послуг, яка має значну присутність в Україні, де налічує тисячі фахівців з розробки програмного забезпечення та надає послуги клієнтам по всьому світу.

- Leroy Merlin. Французька транснаціональна мережа магазинів з товарами для дому та саду, яка має кілька магазинів в Україні, пропонуючи широкий спектр продукції для дому та саду.

- Shell. Британсько-нідерландська транснаціональна нафтогазова компанія, яка протягом багатьох років працює в Україні, інвестуючи в розвідку, видобуток та нафтопереробку.

Присутність цих компаній сприяє створенню робочих місць, передачі технологій та загальному економічному розвитку України. Але поточний військовий конфлікт в Україні суттєво вплинув на іноземні інвестиції в країну. Багато компаній призупинили або скоротили свою діяльність, а загальний інвестиційний клімат залишається невизначеним. Проте, існують також певні ознаки стійкості та постійного інтересу до інвестування в Україну, особливо в контексті повоєнної відбудови.

Отже, в Україні існують різні механізми для створення та діяльності підприємств з іноземним капіталом. Ці механізми дають іноземним інвесторам гнучкість у виборі оптимальної структури для ведення бізнесу в країні. Військова агресія росії проти України негативно вплинула на інвестиційну привабливість

країни. Незважаючи на війну, є й декілька позитивних тенденцій, що сприяють інвестиційній привабливості, наприклад, надання Україні статусу країни-кандидата на вступ до ЄС. Міжнародне інвестиційне співробітництво має важливе значення для України. Воно дозволяє залучати нові технології, виробляти конкурентоспроможну продукцію та розширювати експорт. Уряд України вживає заходів для покращення інвестиційного клімату. Ці заходи включають вдосконалення законодавства, спрощення процедур реєстрації та ліцензування, надання фінансової підтримки та консультацій іноземним інвесторам. Європейський Союз (ЄС) є стратегічним партнером і найбільшим іноземним інвестором України. Інвестиційна та економічна співпраця з ЄС має важливе значення для розвитку української економіки. Важливим фактором для інвесторів є сталий розвиток. Україна має потенціал для розвитку інвестиційно-привабливих секторів на основі принципів сталого розвитку. Стратегія економічного відновлення України орієнтується на високотехнологічне виробництво. Це потребує інвестицій в наукову та ІКТ-сфери. Для підвищення інвестиційної привабливості України необхідно провести реформи, орієнтувати проекти відновлення на високотехнологічне виробництво та враховувати принцип сталого розвитку. Україна стикається з серйозними викликами, але й має значні можливості для розвитку. Завдяки реформам, покращенню інвестиційного клімату та співпраці з міжнародними партнерами Україна може стати привабливим місцем для інвестицій та стимулювати економічне зростання.

2.3 Проблеми у сфері іноземного капіталовкладення у глобальній економіці

Світова економіка продовжує стикатися з численними кризами, що ставить під загрозу прогрес у досягненні цілей сталого розвитку (ЦСР). Хоча в 2023 році світове економічне зростання перевершило очікування, а декілька великих економік продемонстрували вражаючу стійкість, тліюча геополітична напруженість та зростання інтенсивності та частоти екстремальних погодних явищ

збільшили приховані ризики та вразливість. Крім того, жорсткі фінансові умови також створюють все більші ризики для світової торгівлі та промислового виробництва. Динаміка глобального ВВП та обсягу прямих іноземних інвестицій у світі за 2012-2022 рр. наведена на рис. 2.4.

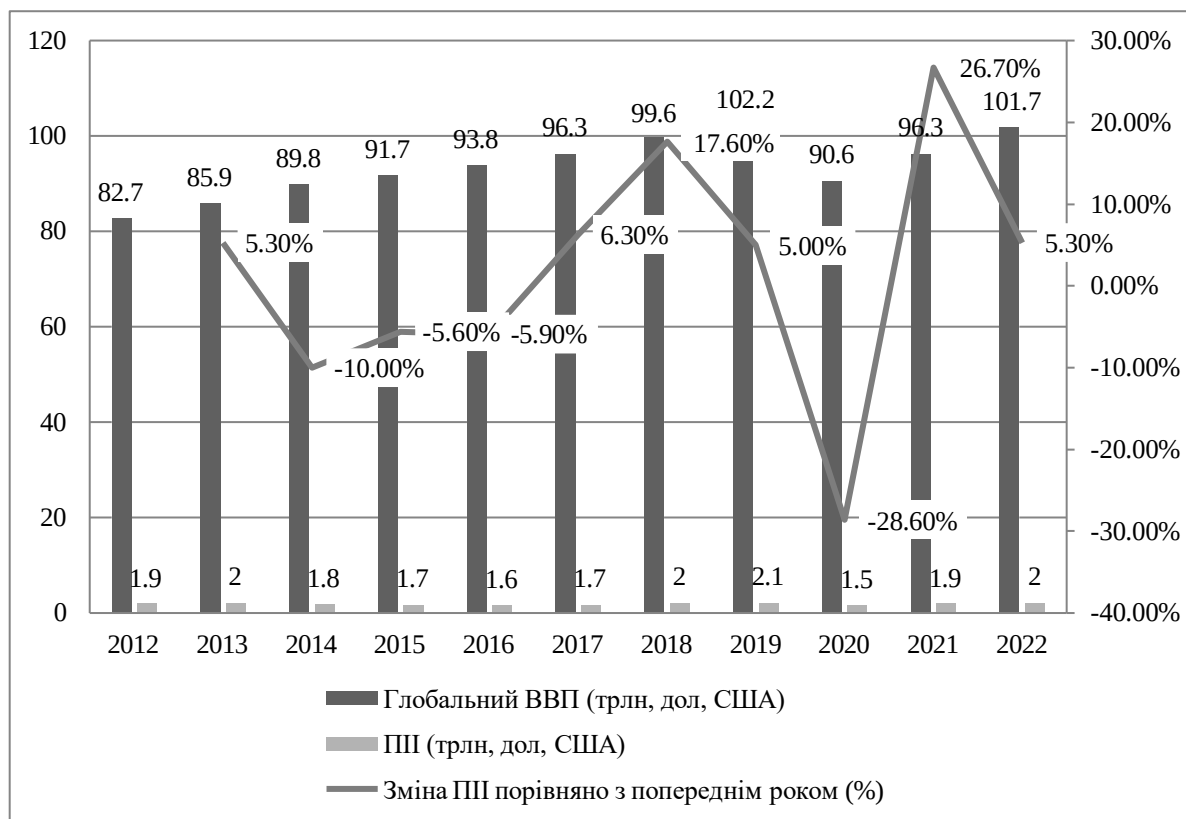

Рисунок 2.4 – Динаміка глобального ВВП та обсягу прямих іноземних інвестицій у світі за 2012-2022 рр.

Джерело: побудовано автором на основі [58]

Глобальний ВВП зазвичай зростає протягом 2012-2019 років, за винятком 2020 року, коли він різко скоротився через пандемію COVID-19. Обсяг ПІІ також зазвичай зростає протягом 2012-2019 років, за винятком 2014, 2015 та 2020 років. Значне зниження ПІІ у 2020 році було спричинене пандемією COVID-19, яка призвела до глобальної рецесії та невизначеності на інвестиційних ринках. У 2021 році обсяг ПІІ почав відновлюватися, але все ще не досяг рівня 2019 року.

Іноземне капіталовкладення грає ключову роль у розвитку глобальної економіки, проте існують ряд проблем, які обмежують ефективність цього процесу. Однією з основних проблем є складна податкова та регуляторна політика в багатьох

країнах. Високі податкові ставки та непередбачувані зміни в законодавстві можуть знижувати привабливість іноземних інвестицій. Необхідно створити стабільне та прозоре податкове середовище для залучення іноземних капіталів. Нестабільність політичної ситуації в деяких країнах може стати перешкодою для іноземних інвесторів. Політичні конфлікти, корупція та непрозорість в управлінні можуть призвести до втрат та ризиків для іноземних компаній. Необхідно зміцнювати правову державу та впроваджувати механізми захисту прав інвесторів. Світова економічна нестабільність, зокрема фінансові кризи та коливання курсів валют, може створювати невизначеність для іноземних інвесторів. Необхідно розробляти стратегії управління ризиками та розвивати стійкі фінансові системи.

Згідно з прогнозами звіту UNCTAD, зростання глобального ВВП сповільниться з очікуваних 2,7% у 2023 році до 2,4% у 2024 році, що свідчить про продовження тенденції млявого зростання. Країнам, що розвиваються, особливо важко оговтатися від втрат, спричинених пандемією, оскільки багато з них стикаються з високим рівнем боргів та нестачею інвестицій [57].

Очікується, що Сполучені Штати, найбільша економіка світу, побачать падіння зростання ВВП з 2,5% у 2023 році до 1,4% у 2024 році. Споживчі витрати, ключовий рушій їхньої економіки, ймовірно, скоротяться через різні фактори, включаючи високі процентні ставки та послаблення ринку праці. Тим часом, очікується, що Китай на тлі внутрішніх та міжнародних перешкод зазнає помірного уповільнення, при цьому зростання за оцінками становитиме 4,7% у 2024 році, порівняно з 5,3% у 2023 році. Європа та Японія також стикаються із значними економічними перешкодами, при цьому темпи зростання прогнозуються на рівні 1,2% для обох регіонів у 2024 році [57].

Країни, що розвиваються, демонструють неоднозначну картину: очікується, що зростання в Африці дещо зросте з 3,3% у 2023 році до 3,5% у 2024 році. Звіт зазначає, що найменш розвинені країни (НРК) повинні зрости на 5,0% у 2024 році, проте цього недостатньо для досягнення цільового показника зростання на 7,0%, встановленого цілями сталого розвитку (ЦСР). Високий рівень боргів та обмежений фінансовий простір залишаються гострими проблемами для цих країн.

Очікується, що економіка США сповільниться з 2,5% у 2023 році до 1,4% у 2024 році через скорочення заощаджень домогосподарств, високі процентні ставки та послаблення ринку праці. Прогнозується, що ВВП Європейського Союзу зросте на 1,2% у 2024 році за рахунок споживчих витрат, при цьому ризики пов'язані з високою інфляцією та процентними ставками [57].

Варто відзначити, що хоча розвинені країни продовжують спрямовувати інвестиції у сталі та технологічні сектори, такі як зелена енергетика та цифрова інфраструктура, країни, що розвиваються, стикаються з такими проблемами, як відтік капіталу та скорочення прямих іноземних інвестицій. Геополітична напруженість ще більше впливає на ці тенденції, впливаючи на інвестиційні потоки на регіональному рівні.

Країни, що розвиваються, стикаються з високим рівнем зовнішнього боргу та зростанням процентних ставок, що ускладнює доступ до міжнародних ринків капіталу. Спостерігається зниження офіційної допомоги розвитку та прямих іноземних інвестицій для країн з низьким рівнем доходу.

Сталий розвиток боргу перетворився на серйозну проблему, особливо для країн, що розвиваються, на тлі зростання рівня заборгованості та зміни глобальних фінансових умов. Зростання глобальних процентних ставок, спричинене жорсткішою монетарною політикою центральних банків, таких як Федеральна резервна система та Європейський центральний банк, призвело до збільшення витрат на обслуговування боргу, особливо для країн із боргами, деномінованими в іноземній валюті. В результаті багато країн стикаються з необхідністю реструктуризації боргу, включаючи переговори щодо умов або отримання зниження боргу, для більш ефективного управління зростаючим тягарем заборгованості.

Малий та середній бізнес (МСП) відіграє важливу роль у розвитку економіки, оскільки складає значну частину підприємств світу. Глобальні ринки відкривають для МСБ можливості зростання, диверсифікації та підвищення стійкості. Вихід на міжнародні ринки дозволяє їм знайти нових клієнтів, познайомитися з різними

бізнес-практиками та сприяти інноваціям через міжкультурну співпрацю. Проте на шляху до закордонних інвестицій МСБ стикаються із серйозними проблемами.

Інвестори з малого та середнього бізнесу, порівняно з великими транснаціональними корпораціями (ТНК), зіштовхуються з особливими перешкодами, такими як фінансові та інформаційні обмеження, труднощі з регуляторною складністю та, що важливо, міжнародним інвестиційним середовищем, де установи сприяння та залучення інвестицій часто орієнтовані на залучення масштабних інвестиційних проєктів.

Повномасштабне вторгнення, розпочате 24 лютого 2022 року проти України, суттєво вплинуло на господарську діяльність, експортні надходження та бюджетні доходи, попри постійні бюджетні витрати. Війна призвела до значного скорочення інвестицій в економіку України. Багато підприємств були змушені скоротити або зупинити виробничі процеси, деякі з них були знищені. Наразі, і впродовж післявоєнної модернізації, питання залучення критично важливих інвестицій, визначення пріоритетів та механізмів інвестиційної стратегії є одним із найважливіших. Необхідно мати чітку, але водночас гнучку стратегію економічного розвитку та визначення пріоритетних галузей, яка створить умови для інвестування в різні сектори української економіки. Основні проблеми у сфері іноземного капіталовкладення у глобальній економіці наведені у табл. 2.9.

В умовах війни відбулася помітна зміна структури інвестицій. Обсяг інвестицій у матеріальне виробництво скоротився, водночас зросли інвестиції у соціальну сферу та сектор оборони. Інвестування під час війни пов'язане з підвищеними ризиками через невизначеність подій, можливі перебої в доступності необхідних ресурсів та матеріалів, а також потенційну шкоду інфраструктурі.

Таблиця 2.9 – Основні проблеми у сфері іноземного капіталовкладення у глобальній економіці

Проблема	Характеристика	Наслідки	Можливі рішення
Політична нестабільність	Війни, революції, зміни урядових політик	Зниження довіри інвесторів, відтік капіталу	Створення сприятливого політичного клімату, гарантії для інвесторів

Економічна нестабільність	Кризи, рецесії, висока інфляція	Зниження прибутковості інвестицій, ризики втрати капіталу	Проведення економічних реформ, забезпечення макроекономічної стабільності
Бюрократія	Складні та довгі процедури отримання дозволів та ліцензій	Збільшення витрат та ризиків для інвесторів, уповільнення інвестиційного процесу	Спрощення процедур, вдосконалення регуляторної системи
Корупція	Вимагання хабарів, нечесна конкуренція	Зниження довіри інвесторів, відтік капіталу	Боротьба з корупцією, підвищення прозорості та підзвітності
Недостатня кваліфікація робочої сили	Відсутність необхідних навичок та знань	Зниження конкурентоспроможності економіки, ризики для інвесторів	Розвиток освіти та професійної підготовки
Нерозвинена інфраструктура	Нестача транспортних шляхів, енергетичних ресурсів, телекомунікацій	Збільшення витрат для інвесторів, зниження привабливості економіки	Розвиток інфраструктури, залучення інвестицій в цю сферу
Несприятливий інвестиційний клімат	Високі податки, обмеження для іноземних інвесторів	Зниження інвестиційної привабливості країни	Покращення інвестиційного клімату, створення рівних умов для всіх інвесторів

Джерело: побудовано автором на основі [14]

Швидке зниження ризиків є критичним для отримання інвестиційної віддачі в умовах війни. Іноземні інвестори можуть надати фінансову та технологічну підтримку українському бізнесу для його відновлення та зростання. Інвестиційна діяльність в умовах воєнних дій в Україні відіграє вирішальну роль у відновленні економіки та забезпеченні її сталого розвитку. Вона дозволяє відновити пошкоджені ресурси, створити нові галузі промисловості та сприяти створенню робочих місць.

Українське суспільство переживає скрутні часи найруйнівнішої війни в Європі з часів Другої світової війни. Російське вторгнення завдало Україні жакликих руйнувань, знищивши значну кількість життєво важливих підприємств. Тепер Україні слід розробити плани відбудови та модернізації економіки

післявоєнного періоду, щоб залучити інвестиції в різні галузі економіки. Одним із найважливіших кроків є перегляд державних структур з метою викорінення корупції та створення сучасної, ефективної системи управління. Потрібно вжити заходів для відновлення пошкоджених підприємств та інфраструктури, диверсифікації економіки, поліпшення інвестиційного клімату та привабливості країни для іноземних інвестицій [14].

На додаток до вже згаданих необхідних заходів, стратегія повоєнного відновлення України повинна надавати пріоритет реконструкції та модернізації економіки за допомогою інновацій та екологічної стійкості. Цього слід досягти за допомогою сучасних методів, таких як наукове та стратегічне передбачення в контексті реалістичних, оптимістичних та узгоджених з ЄС прикладів. Для того, щоб процес відновлення був не тільки всебічним, але й орієнтованим на майбутнє, ці стратегії звертають увагу на важливість інноваційних факторів та екологічної безпеки на шляху сталого розвитку [5, с. 281].

Сама концепція інвестиційної стратегії – це сукупність різноманітних довгострокових цілей у сфері капітальних вкладень, інвестицій у фінансові активи, визначення оптимальної структури інвестицій, розвитку виробництва, а також комплекс дій, спрямованих на досягнення цих цілей. Однак такий поділ вважається досить умовним, оскільки численні економічні тлумачення цього поняття об'єднують те, що вони включають термін «капітал». Це не означає, що ці поняття тотожні, адже якби вони були такими, то не було б потреби вводити додаткового поняття «інвестиції».

Українська економіка протягом кількох десятиліть залежала від зовнішньої торгівлі, користуючись при цьому сприятливим торговельним режимом з іншими країнами. Останніми роками зовнішня торгівля України зазнала структурних змін. Імпорт з України скоротився на 47,3%, тоді як експорт з Росії зріс на 15,7%. Зокрема, Росія спостерігала зростання експорту мінеральних ресурсів на азійські ринки, який становив понад 61,2 млрд доларів США [57].

За роки незалежності Україна стала важливим гравцем на ринку продажу продовольства та сировини, добре позиціонується на світовому ринку ІТ-послуг і

намагається розвиватися, незважаючи на страшну війну. Україна останнім часом значно скоротила імпорту енергоресурсів, а Європейський Союз став найбільшим торговельним партнером України.

Зовнішня торгівля була успішною останніми роками, але того ж не можна сказати про іноземні інвестиції. Україні слід надавати податкові пільги та правовий захист інвесторам, але це є серйозним завданням. Проблеми державної системи та різноманітні корупційні схеми вже відлякали деяких іноземних інвесторів.

Для подолання труднощів із залученням іноземних інвестицій Україні може бути корисно дослідити коливання прямих іноземних інвестицій (ПІІ) та їх вплив на економічне зростання, особливо в контексті повоєнної відбудови. Визначальним є історичний вплив ПІІ на економічне зростання України. Не можна недооцінювати важливості збільшення ПІІ, особливо у високотехнологічних секторах, для відновлення економіки після конфлікту. Необхідно створити сприятливе середовище для інвестицій, зосередившись на секторах із найбільшим потенціалом для розширення та розвитку. Обов'язковим буде удосконалення правової та податкової системи для захисту та мотивації інвесторів. Ці заходи не тільки сприятимуть відродженню української економіки, а й забезпечать її стале зростання в довгостроковій перспективі.

Повномасштабна війна в Україні мала руйнівний вплив на її вже й так слабкі зовнішньоекономічні зв'язки. Навесні 2022 року український експорт товарів скоротився вдвічі. Це сталося через блокування портів Чорного моря, які були основними маршрутами доставки та отримання товарів. Через кілька місяців було дозволено частково відновити морські перевезення зерна, добрив та інших товарів, але цього було недостатньо для повного відновлення експорту. Блокада зосередилася на торгівлі України з Європейським Союзом, оскільки його частка зросла до 70% від загального експорту [57].

Для визначення майбутніх пріоритетів, куди можуть бути зосереджені інвестиції в Україну після війни, варто звернути увагу на розвиток бізнес-спільнот в Україні. Повномасштабна війна призвела до історичної зміни відносин між Україною та Європейським Союзом. Через кілька місяців після початку

повномасштабної війни Україні було надано статус країни-кандидата на вступ до ЄС, що ставить вимірні та конкретні цілі для української політики на кілька десятиліть вперед і чіткий шлях для майбутніх реформ. Війна Росії проти України також пришвидшила плани розвитку транспортно-логістичних маршрутів між Україною та ЄС.

Повномасштабна війна призвела до значних змін у транспортно-логістичних відносинах між Україною та Європейським Союзом. Україна вже планує суттєве розширення транспортних коридорів та збільшення пропускної спроможності пунктів пропуску. Також досягнуто тимчасову угоду щодо покращення доступу українських перевізників до країн Європи. Хоча це значний прорив у логістиці, все ж таки залишається необхідність розблокування та звільнення морських портів та маршрутів, через які здійснювалася найефективніша доставка товарів та сировини до ЄС. Цей маршрут є не тільки важливим, але й фінансово вигідним. Попри те, покращення наземної логістики між Україною та Європою матиме значний вплив у майбутньому.

Оскільки ціни на енергоносії зростають, а політика переорієнтовується на геополітичну безпеку, ЄС прискорив перехід на відновлювані джерела енергії, диверсифікував імпорт газу та збільшив використання вугілля. З огляду на вже існуючі втрати в Україні, структура майбутнього експорту може бути такою: відновлення експорту металів, розширення експорту озброєння, пропозиція інноваційної продукції, розширення бізнес-послуг у сфері ІТ, відновлення експорту значної частки зерна та інших сільськогосподарських продуктів.

Отже, проблеми у сфері іноземного капіталовкладення у глобальній економіці потребують комплексного підходу та спільних зусиль з боку урядів, міжнародних організацій та бізнесу. Важливо забезпечити стабільність, прозорість та правову охорону для іноземних інвесторів, щоб стимулювати розвиток глобального бізнесу та сприяти економічному зростанню. Війна в Україні, торгові війни та зростання націоналізму створюють невизначеність та ризики для інвесторів, що може стримувати іноземні капіталовкладення. Центральні банки у всьому світі підвищують процентні ставки для боротьби з інфляцією, що робить

запозичення коштів дорожчим для компаній та може знизити їхню привабливість для інвесторів. Зростаючі ризики, пов'язані зі зміною клімату, можуть призвести до втрати активів та зниження прибутковості для компаній, що може зробити їх менш привабливими для інвесторів. Деякі країни стикаються з високим рівнем боргів, що може знизити їхню кредитну спроможність та зробити їх менш привабливими для інвесторів. Зростання протекціонізму може обмежити доступ до ринків для іноземних компаній, що може стримувати іноземні капіталовкладення. Ці проблеми можуть призвести до уповільнення економічного зростання, зниження продуктивності та втрати робочих місць. Для вирішення цих проблем необхідні спільні зусилля урядів, центральних банків та інвесторів за раунок створення більш сприятливого інвестиційного клімату; зниження ризиків, пов'язаних зі зміною клімату; вирішення боргової кризи та сприяння вільній торгівлі.

2.4 Шляхи вдосконалення механізмів діяльності підприємств з іноземним капіталом у глобальній економіці

Підприємства з іноземним капіталом відіграють важливу роль у глобальній економіці, проте їх діяльність зіштовхується з рядом викликів. Одним з ключових напрямків вдосконалення є забезпечення прозорості та корпоративної гідності у діяльності підприємств з іноземним капіталом, що включає в себе розробку та впровадження етичних стандартів, а також посилення механізмів корпоративного управління. Ще одним важливим аспектом є стимулювання розвитку інновацій та технологій у діяльності підприємств з іноземним капіталом. Це може бути досягнуто шляхом активної підтримки досліджень та розвитку нових продуктів та послуг.

Для покращення сприйняття підприємств з іноземним капіталом у глобальній економіці важливо підвищити їх соціальну відповідальність. Це охоплює такі аспекти, як вплив на довкілля, відносини з працівниками та внесок у розвиток місцевих громад. Для забезпечення стабільного функціонування підприємств з іноземним капіталом необхідно зміцнити правову базу та забезпечити ефективний

захист прав інвесторів. Це включає в себе розробку прозорих та стабільних правил гри для бізнесу.

Вдосконалення механізмів діяльності підприємств з іноземним капіталом у глобальній економіці є ключовим завданням для забезпечення їх сталого розвитку та внеску у економічний прогрес. Шляхи вдосконалення включають в себе розвиток етичних стандартів, підтримку інновацій, підвищення соціальної відповідальності та зміцнення правової бази.

Уряди багатьох країн світу використовують різні програми та стимули для залучення іноземних інвестицій (ІІ) в свою економіку. Ці програми можуть мати різні форми, такі як [57]:

- Податкові пільги. Уряди можуть пропонувати знижені податкові ставки або податкові канікули для іноземних інвесторів, які вкладають кошти в певні галузі або регіони.
- Фінансова підтримка. Уряди можуть надавати гранти, субсидії або кредити іноземним інвесторам.
- Спеціальні економічні зони (СЕЗ). СЕЗ – це визначені території, де діють пільгові податкові та регуляторні режими, щоб стимулювати інвестиції та економічну діяльність.
- Інвестиційні візи. Деякі країни пропонують спеціальні візи для іноземних інвесторів та їхніх сімей, що полегшує їм проживання та роботу в країні.
- Угоди про захист інвестицій. Ці угоди укладаються між двома або більше країнами, щоб захистити інвестиції однієї країни на території іншої.
- Інформаційно-маркетингові заходи. Уряди проводять інформаційні кампанії та організовують інвестиційні форуми, щоб підвищити обізнаність про можливості інвестування в країні.

Наведемо приклади програм залучення іноземних інвестицій: Китайська програма «Один пояс, один шлях» спрямована на інвестування в інфраструктурні проекти та розвиток торгівлі в країнах вздовж маршруту між Азією та Європою; Індія пропонує програму «Make in India», яка націлена на залучення іноземних інвестицій у виробничий сектор; В'єтнам пропонує низку податкових пільг та

інших стимулів для іноземних інвесторів, які вкладають кошти в певні галузі; Україна пропонує режим спеціальних економічних зон, а також пільговий податковий режим для ІТ-компаній [57].

Ефективність програм залучення іноземних інвестицій залежить від багатьох факторів, таких як політична та економічна стабільність країни, інвестиційний клімат, наявність кваліфікованої робочої сили та інфраструктури. Не всі країни мають однакові можливості для залучення іноземних інвестицій. Країни повинні постійно вдосконалювати свої програми та стимули, щоб залишатися конкурентоспроможними на світовому ринку інвестицій.

Зростання кількості підприємств різних форм власності та розширення асортименту товарів і послуг на ринку веде до посилення конкуренції. Це створює ризики для ведення бізнесу для кожної фірми. Процес цифровізації стимулює швидке впровадження інформаційних технологій у діяльність організацій. Це стає основою для впровадження інновацій у систему організації, покращуючи інструментарій роботи фірми. Перевагою такого підходу є можливість масштабування, а недоліком – високі очікування споживачів.

У зв'язку з вищезазначеними факторами, дослідження та удосконалення маркетингової стратегії стає першочерговим завданням. Маркетингова стратегія є одним із головних факторів управління конкурентоспроможністю організації та допомагає мінімізувати ризики, пов'язані з впливом глобальних факторів. Такий підхід дозволяє висвітлити зони, на які раніше не було витрачено достатньо ресурсів. У контексті міжнародної бізнес-інтеграції та економічної нестабільності особливої уваги потребує успішний розвиток зовнішньоекономічної діяльності підприємств. Це вимагає точної оцінки результативності цієї діяльності та підвищення її ефективності [28, с. 33].

У короткостроковій перспективі Україна імпортуватиме всі нафтопродукти, оскільки багато виробничих потужностей було знищено або пошкоджено. Це стосується також різноманітних товарів, необхідних на внутрішньому ринку, які раніше вироблялися національними компаніями. Однак у довгостроковій перспективі імпорт енергоресурсів скоротиться, оскільки після закінчення війни

відновиться внутрішнє виробництво нафтопродуктів. Водночас зросте потреба в імпорті машин та обладнання, необхідних для реконструкції та модернізації.

Майбутня торгівля буде зосереджена в європейських країнах, а автомобільні маршрути відіграватимуть важливу роль, навіть якщо морський транспорт буде повністю відновлено. Історично майже всі країни, які приєдналися до ЄС, пройшли через складний період реконструкції, що є природним наслідком членства в митному союзі.

Післявоєнна відбудова України відкриває вікно можливостей для інвесторів. Ось деякі перспективні галузі, які будуть привабливими для інвестицій:

- Зелена енергетика – пріоритетний напрямок з огляду на безпекові ризики, необхідність розвитку традиційних джерел енергії та дотримання кліматичних зобов'язань.

2. Галузь «Машинобудування та виробництво обладнання» матиме особливу привабливість, враховуючи розвиток вітчизняного виробництва зброї за стандартами НАТО.

3. Сфера «Інформаційно-комунікаційні технології (ІКТ)» залишається привабливою навіть під час війни і з часом займе центральне місце в експорті послуг.

4. Масштабні повоєнні реконструкції та будівництво сучасної інфраструктури з урахуванням стандартів ЄС створять попит на інвестиції в цю галузь на довгі роки.

5. Сектори «Харчова промисловість та сільське господарство» вже є конкурентоспроможними на міжнародному ринку та, як показує практика, залишаються стабільними навіть під час війни.

6. Відновлення значною мірою зруйнованої галузі металургійної промисловості потребуватиме значних коштів та кваліфікованих кадрів.

7. Війна вже активізувала інвестиції у фармацевтичний ринок та медицину, тому він і надалі приваблюватиме інвесторів [46, с. 81].

У відповідь на вторгнення росії в Україну Європейський Союз запровадив програму REPowerEU [19]. Її мета – швидко скоротити залежність Європи від

російського викопного палива. Програма передбачає відмову від двох третин імпорту газу та значні інвестиції у відновлювані джерела енергії та енергоефективність. Це свідчить про суттєвий поворот європейської енергетичної політики у бік більшої екологічної стійкості та енергетичної безпеки.

Статус України як країни-кандидата на вступ до Європейського Союзу підвищує її привабливість для інвестицій. Проте, щоб скористатися всіма можливостями, необхідно визначити чіткі пріоритети та вирішити низку проблем, що глибоко вкорінені в Україні. Зокрема, йдеться про захист права власності, боротьбу з корупцією та забезпечення верховенства права.

Водночас необхідно враховувати виклики війни, які призвели до внутрішнього переміщення людей, руйнування інфраструктури та втрат на мільярди доларів в економічних секторах. Також слід пам'ятати, що інвестиції та торгівля залежать від людського капіталу, який є надійною основою для відновлення та реконструкції ключових і допоміжних галузей промисловості.

Отже, отримавши статус кандидата на вступ до Європейського Союзу, Україна повинна інтегрувати європейські стандарти та положення щодо інтеграції в усі сфери діяльності, включаючи реконструкцію та відновлення. Членство в Європейському Союзі передбачає низку норм і правил, які необхідно імплементувати та закріпити в українському законодавстві. Для ефективного планування та використання коштів, що будуть отримані, необхідно забезпечити впровадження цих норм та правил у законодавчу систему.

На сьогодні вже існує низка рекомендацій щодо стратегічної інвестиційної політики. По-перше, необхідно розширювати укладення подальших угод про вільну торгівлю з країнами, які вже підписали угоди або ведуть переговори з ЄС.

По-друге, необхідно продовжувати відбудовувати та розвивати якісну інфраструктуру, включаючи відновлення унікальних об'єктів та лабораторій, які наразі зруйновані війною, будувати нові об'єкти та підвищувати кваліфікацію українських державних службовців, безпосередньо залучених до контролю якості.

По-третє, необхідно розвивати та покращувати логістичні та транспортні зв'язки між Україною та Європейським Союзом для різних видів транспорту. Це потребує будівництва мультимодальних транспортних хабів.

По-четверте, необхідно реалізувати існуючі можливості Угоди про асоціацію між Україною та ЄС. Укласти Угоду про оцінку відповідності та прийняття промислової продукції, що відкриває можливість взаємного визнання рівнозначності харчових продуктів. Підписати спеціальні транспортні угоди, які відкривають можливість продовження використання доріг не тільки під час війни, але й у довгостроковій перспективі, що відкриє українським перевізникам доступ до ринку ЄС. Також важливо запровадити умови внутрішнього ринку для різних послуг, таких як поштові, телекомунікаційні, морські та фінансові. Відкриття ринку державних закупівель стане необхідним і актуальним.

По-п'яте, приєднатися до останніх галузевих ініціатив ЄС, пов'язаних із створенням та розвитком Єдиного цифрового ринку ЄС, та брати участь у реалізації Європейського Зеленого курсу, тим більше, що ця галузь в Україні вже добре розвинена в різних сферах.

По-шосте, запровадити нові страхові схеми для покриття ризиків, пов'язаних з іноземними інвестиціями. Європейські експерти пропонують створити багатосторонні фонди для покриття некомерційних ризиків для іноземних інвесторів.

По-сьоме і найважливіше, забезпечити завершення реформ, пов'язаних із верховенством права та захистом прав власності, оскільки це є головним пріоритетом для залучення інвестицій не тільки в короткостроковій перспективі, а й для довгострокового зростання країни.

Шляхи вдосконалення механізмів діяльності підприємств з іноземним капіталом у глобальній економіці наведені у табл. 2.10.

Таблиця 2.10 – Шляхи вдосконалення механізмів діяльності підприємств з іноземним капіталом у глобальній економіці

Напрямок	Шляхи вдосконалення
Політична та економічна стабільність	- Створення сприятливого політичного клімату та гарантій для інвесторів. - Проведення економічних реформ та забезпечення макроекономічної стабільності.
Сприятливий інвестиційний клімат	- Спрощення процедур отримання дозволів та ліцензій. - Боротьба з корупцією та підвищення прозорості та підзвітності. - Покращення інвестиційного клімату та створення рівних умов для всіх інвесторів.
Розвиток інфраструктури	- Розвиток транспортних шляхів, енергетичних ресурсів, телекомунікацій. - Залучення інвестицій в інфраструктурні проекти.
Підвищення кваліфікації робочої сили	- Розвиток освіти та професійної підготовки. - Підвищення рівня навичок та знань робочої сили.
Інновації та екологічна стійкість	- Реконструкція та модернізація економіки за допомогою інновацій та екологічної стійкості. - Впровадження нових технологій та методів виробництва.
Міжнародна торгівля	- Диверсифікація експортних ринків. - Збільшення експорту товарів з високою доданою вартістю. - Розвиток імпортозаміщення.
Міжнародне співробітництво	- Участь у міжнародних економічних організаціях. - Укладення двосторонніх та багатосторонніх угод про співпрацю. - Сприяння трансферу технологій та знань.

Джерело: побудовано автором на основі [40]

Підсумовуючи вищесказане, можна зробити висновок, що інвестиції як економічна концепція є товаром або набором товарів, які інвестуються в бізнес та/або інші види діяльності з метою отримання прибутку та/або досягнення інших корисних ефектів. Дотримання цих рекомендацій та визначення пріоритетних інвестиційних галузей створить основу для потужної трансформації українського законодавства та інституцій під час підготовки країни до членства в ЄС. Водночас головною умовою реалізації всіх рекомендацій є роль ЄС, який повинен координувати та контролювати їх виконання. Це означає технічну та фінансову допомогу, а також повну готовність до інтеграції українських секторів і сфер, що передбачено Угодою про асоціацію та іншими галузевими угодами.

ВИСНОВКИ

За результатами проведеного дослідження варто зробити відповідні висновки:

Визначено, що іноземний капітал – це форма капіталу, яка перебуває в русі та інвестується іноземними інвесторами в економічну діяльність країни-реципієнта з метою максимально ефективного використання капіталу і отримання максимального прибутку. Підприємства з іноземним капіталом відіграють важливу роль у розвитку економіки країни, сприяючи трансферу технологій, нових знань і управлінських практик, створенню нових робочих місць та стимулюванню експорту.

Досліджено, що діяльність підприємства з іноземним капіталом може мати як позитивний, так і негативний вплив на економіку країни перебування. Позитивний вплив діяльності підприємства з іноземним капіталом: стимулювання економічного зростання; трансфер технологій та нових знань; збільшення конкуренції; створення нових робочих місць. Негативний вплив діяльності підприємства з іноземним капіталом: ризик втрати контролю над національними ресурсами; виведення прибутку за кордон; негативний вплив на навколишнє середовище; соціальні проблеми.

Зазначено, що у сучасних умовах привласнення іноземних інвестицій є неодмінною складовою розвитку світової економіки та міжнародних економічних зв'язків, що викликає інтерес як в розвинених, так і в країнах, що розвиваються. Утворення економічних зв'язків на глобальному рівні сприяє підвищенню ефективності виробництва та зростанню конкурентоспроможності виробленої продукції. Практично будь-яка країна з ринковою економікою не може ефективно розвиватися без привласнення іноземних інвестицій. Механізм залучення іноземних інвестицій представляє собою комплекс методів, форм та інструментів управління для ефективного використання інвестиційного потенціалу.

Проаналізовано, що за 2021-2023 рр. спостерігається зниження кількості нових підприємств з іноземним капіталом на 5%, що свідчить про певну

нестабільність або невизначеність у глобальній економіці, що затримує іноземні інвестиції. Незважаючи на зниження кількості нових підприємств, загальна сума прямих іноземних інвестицій зросла на 3% за аналізований період. Це свідчить про те, що більші інвестиції були здійснені в існуючі підприємства. Відносна частка прямих іноземних інвестицій у світовому ВВП зменшилася з 3,7% у 2021 році до 3,1% у 2023 році. Це є наслідком змін в глобальній економічній ситуації або розподілу інвестиційних потоків. Інвестиції в енергетику, транспорт, інфраструктуру та виробництво відіграють ключову роль у привабленні іноземного капіталу. Ці сектори мають стабільну привабливість для іноземних інвесторів у глобальному масштабі. Загалом, хоча кількість нових підприємств з іноземним капіталом є нестійкою, загальна сума прямих іноземних інвестицій залишається на позитивному рівні.

Зазначено, що Європейський Союз (ЄС) є стратегічним партнером і найбільшим іноземним інвестором України. Під час обговорень пріоритетності європейського вибору України, її руху до європейської інтеграції та вступу до ЄС, головним аргументом є зростання інвестицій. Інвестиційна та економічна співпраця є надзвичайно важливою як для прикордонних з ЄС регіонів України, так і для інших регіонів з потенціалом зростання. Іноземні компанії мають значні фінансові ресурси для інвестування в привабливі інвестиційні проекти.

Визначено, що в умовах війни відбулася помітна зміна структури інвестицій. Обсяг інвестицій у матеріальне виробництво скоротився, водночас зросли інвестиції у соціальну сферу та сектор оборони. Інвестування під час війни пов'язане з підвищеними ризиками через невизначеність подій, можливі перебої в доступності необхідних ресурсів та матеріалів, а також потенційну шкоду інфраструктурі. Українське суспільство переживає скрутні часи найруйнівнішої війни в Європі з часів Другої світової війни. Російське вторгнення завдало Україні жакликих руйнувань, знищивши значну кількість життєво важливих підприємств. Тепер Україні слід розробити плани відбудови та модернізації економіки післявоєнного періоду, щоб залучити інвестиції в різні галузі економіки. Одним із найважливіших кроків є перегляд державних структур з метою викорінення

корупції та створення сучасної, ефективної системи управління. Потрібно вжити заходів для відновлення пошкоджених підприємств та інфраструктури, диверсифікації економіки, поліпшення інвестиційного клімату та привабливості країни для іноземних інвестицій.

Обґрунтовано, що необхідно реалізувати існуючі можливості Угоди про асоціацію між Україною та ЄС. Укласти Угоду про оцінку відповідності та прийняття промислової продукції, що відкриває можливість взаємного визнання рівнозначності харчових продуктів. Підписати спеціальні транспортні угоди, які відкривають можливість продовження використання доріг не тільки під час війни, але й у довгостроковій перспективі, що відкриє українським перевізникам доступ до ринку ЄС. Також важливо запровадити умови внутрішнього ринку для різних послуг, таких як поштові, телекомунікаційні, морські та фінансові. Відкриття ринку державних закупівель стане необхідним.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Господарський кодекс України від 16.01.2003 № 436-IV. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2003, № 18, № 19-20, № 21-22, ст. 144. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/436-15>
2. Про інвестиційну діяльність: Закон України від 18.09.1991 № 1560-XII. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1991, N 47, ст. 646. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1560-12>
3. Про режим іноземного інвестування: Закон України від 19.03.96 р.: URL: <http://zakon1.rada.gov.ua>
4. Про зовнішньоекономічну діяльність: Закон України №959-XII від 16.04.1991 р. Голос України. 1991. 12 червня.
5. Атамас О. П. Стратегія інвестиційного розвитку економіки України в контексті глобальних трансформацій та інформаційних змін. Наукові перспективи. 2023. № 9(39). С. 276-283.
6. Бойко А. О., Боженко В. В., Безрук В. В. Механізм залучення іноземних інвестицій. Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Економіка і управління. Економіка та управління національним господарством. 2018. Том 29 (68). № 6. С. 15-19.
7. Вініченко І. І., Самілик Т. М., Олексюк В. О. Бізнес-процеси в теорії інвестиційної діяльності. Агросвіт. 2021. № 18. С. 22–27.
8. Георгіаді Н. Г., Федорчак О. Є. Сутність і види механізмів залучення інвестицій на підприємство. Інвестиції: практика та досвід. 2013. № 22. С. 6-11.
9. Гоцуляк Л. В. Інвестиційна політика розвинених країн в умовах становлення інноваційної економіки. Ефективна економіка. 2014. № 9. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3330>
10. Гук О. В., Мохонько Г. А., Шендерівська Л. П. Тенденції інвестування в Україні. Економіка та суспільство. 2021. № 29. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/577>
11. Дем'яненко Т. І. Механізм забезпечення сталого розвитку промислових

підприємств України. Науковий вісник Ужгородського національного університету. 2023. Вип. 46. С. 16-19.

12. Денег А. Інвестиції в інновації – запорука економічного зростання сільського господарства в Україні. Продуктивність агропромислового виробництва. 2016. № 28. С. 8-14.

13. Дискіна А. Проблеми залучення іноземних інвестицій в економіку України. Київ, 2015. URL: <http://dspace.opu.ua/jspui/bitstream/123456789/4853/1/30.pdf>

14. Дмитрик О., Єфремова К., Безцінна А. Фактори формування міжнародного бізнесу в сучасних умовах. Право та інновації. 2023. № 4 (44). URL: [https://doi.org/10.37772/2518-1718-2023-4\(44\)-11](https://doi.org/10.37772/2518-1718-2023-4(44)-11)

15. Дропа Я. Б., Петрів Н. Д. Підприємства з іноземними інвестиціями як форма залучення іноземного капіталу в Україну. «Молодий вчений». 2015. № 8 (23). Частина 2. серпень, 2015 р. С. 48-53.

16. Ігнатюк В. В., Малахова Ю. А., Сукманюк В. М. Сучасні джерела фінансування інвестиційних потреб підприємства. Приазовський економічний вісник, 2020, № 2 (19). URL: <http://rev.kpu.zp.ua/vypusk-2-19>

17. Караван Н. А. Класифікація інвестицій та обґрунтування вибору критеріїв їх ефективності. Інвестиції: практика та досвід. 2019. № 1. С. 13–17.

18. Крамаренко К. М. Формування механізму управління інвестиційною діяльністю підприємства. Приазов. екон. вісн. 2020. № 1 (18). С. 104–108.

19. Крамаренко К. М. Прямі іноземні інвестиції у системі міжнародних фінансів. Ефективна економіка. 2021. № 4. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=8781>

20. Крихівська Н. О., Чернишова Г. М. Інвестиційна привабливість України: основні проблеми та шляхи їх вирішення. Економіка і суспільство. 2017. Випуск № 9. С. 260–264.

21. Коваленко Ю. Прямі іноземні інвестиції: національний і міжнародний аспект. Збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби України. 2014. № 1. С. 112–120.

22. Краус Н. М., Краус К. М., Марченко О. В. Актуальні проблеми фінансів та економіки: навчальний посібник. Київ: Аграр Медіа Груп, 2023. 286 с.

23. Малахова Ю. А., Хобта М. О., Гончар Т. М. Зарубіжний досвід стимулювання інвестиційної активності підприємств. Ефективна економіка. 2021. № 2. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=8655>

24. Малько К. С. Іноземний капітал: його сутність та функції. Глобальні та національні проблеми економіки. 2016. Вип. 9. С. 9-12.

25. Михайленко О. Г., Красникова Н. А. Вплив іноземних інвестицій на розвиток економіки України в умовах глобалізації. Ефективна економіка. 2020. № 7. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/7_2020/56.pdf

26. Мошляк І. Особливості залучення прямих іноземних інвестицій в економіку України. Вчені записки Університету «КРОК». 2020. № 4 (60). С. 26–31.

27. Нікітіна А. В. Особливості та способи залучення прямих іноземних інвестицій на підприємстві за умов глобалізації світогосподарських відносин. Глобальні та національні проблеми економіки. 2018. Випуск 22. С. 1-6.

28. Небрат В. В., Корніяка О. В. Особливості механізмів капіталоутворення та інвестування в Україні як чинник фінансових ризиків в умовах війни та післявоєнного періоду. Грааль науки. 2022. № 16. С. 31–34.

29. Панухник О. В. Війна та український бізнес. Формування механізму зміцнення конкурентних позицій національних економічних систем у глобальному, регіональному та локальному вимірах. 2022. С. 32–34.

30. Прокопчук О. А., Горбачова І. В. Україна на світовому ринку підприємницького капіталу. Причорноморські економічні студії. 2020. № 52. С. 49–55.

31. Прокопчук О., Горбачова І., Мамченко Т. Іноземний капітал в економіці України. Економіка та суспільство. 2022. № 37. URL : <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-37-33>

32. Пурий Г.М. Сучасний стан та основні тенденції залучення прямих іноземних інвестицій в економіку України. Інфраструктура ринку. 2020. № 44. URL: http://www.market-infr.od.ua/journals/2020/44_2020_ukr/35.pdf

33. Рехтета О. М. Організаційно економічний механізм залучення іноземних інвестицій в інноваційний розвиток регіону. Агросвіт. 2015. № 16. С. 51-57.

34. Ричка М. А., Ільченко А. О. Аналіз іноземного інвестування України в глобалізаційних процесах. Інфраструктура ринку. 2020. № 42. URL: http://market-infr.od.ua/journals/2020/42_2020_ukr/10.pdf

35. Рзаєв Г. І., Вакулова В. О. Методики оцінки інвестиційної привабливості на рівні країни та перспективи їх використання в економічному аналізі. Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. 2016. № 3(1). С. 137–143.

36. Руденко О. А. Особливості регулювання інвестиційних процесів та дослідження інвестиційного потенціалу в постсоціалістичних країнах. Економіка і організація управління, 2019, № 1 (33), с.85-91.

37. Савіцька О. П., Бай Т. В. Особливості залучення прямих іноземних інвестицій в економіку України. Науковий вісник НЛТУ України. 2014. Вип. 24.1. С. 277-283.

38. Сімків Л.Є., Потьомкіна Н.Ю. Особливості залучення іноземних інвестицій в регіонах України: проблеми та шляхи їх розв'язання. Глобальні та національні проблеми економіки. 2017. Випуск 45. С. 404-408.

39. Феєр О. В. Управління інвестиціями як складова інвестиційного механізму підприємства. Економіка і суспільство. 2016. Вип. 5. С. 256–259.

40. Феняк Л. А. Вплив іноземних інвестицій на економіку України. URL : <http://intkonf.org/fenyak-la-sidletskiy-ayu-vpliv-inozemnih-investitsiy-na-ekonomiku-ukrayini/>

41. Харченко Т. О. Методичний інструментарій оцінки ефективності інвестицій в контексті формування конкурентоспроможності управління проекту. Вісник Сумського національного аграрного університету. Серія «Економіка і менеджмент». 2016. Вип. 1 (67). С. 99–105.

42. Черкашина Т. С. Академічний огляд. 2020. № 2 (53). URL: <https://acadrev.duan.edu.ua/images/PDF/2020/2/11.pdf>

43. Чуницька І. І., Макаренко О. Я. Іноземні інвестиції в економіку України: сучасний стан та шляхи покращення інвестиційного клімату. Збірник наукових праць Університету державної фіскальної служби України. 2019. № 1. С. 246-262.
44. Швець Ю. О., Бурдило О. В. Оцінка інвестиційного клімату в Україні: стан, проблеми та шляхи його поліпшення. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Випуск 12, частина 2. 2017. С. 165–168.
45. Шевчук І. В. Вплив податкової політики на інвестиційні процеси в Україні. Вісник ЖНАЕУ, 2015, № 1 (48), т. 2, с. 160–170.
46. Шендерівська Л. П., Гук О. В., Мохонько Г. А. Трансформація бізнес-моделей в умовах війни та пандемії. Економічний простір. 2022. № 179. С. 79–85.
47. Ястребова О. В. Концептуальні підходи до визначення сутності інвестиційного проекту та його життєвого циклу. Теоретичні і практичні аспекти економіки та інтелектуальної власності. 2015. Вип. 2 (3). С. 150–155.
48. Dinu E.M. Best practices in incentive compensation from the perspective of value-based management. The Amfiteatru Economic journal. 2012. № 31. pp. 273-285.
49. Sarasvathy S., How great entrepreneurs think. Inc. Magazine, 2011. URL: <http://www.inc.com/magazine/20110201/how-great-entrepreneurs-think.html>
50. Mocciaro A. Bringing Strategy Back into Financial Systems of Performance Measurement: Integrating EVA and PBC. Business Systems Review. 2012. Volume 1, Issue 1. p. 85-102.
51. Sharma A. K. Economic Value Added (EVA). Literature Review and Relevant Issues. International Journal of Economics and Finance. 2010. № 2. pp. 200-220.
52. Whyte R. Investment Regulation and Promotion: Can They Coexist in One Body? World Bank Group Investment Climate In Practice. 2011. №16.
53. Zadoia O. A., Fomenko V. S. (2021) Tendentsii rozvytku portfelnykh inozemnykh investytsii v Ukraini. Yevropeiskyi vektor ekonomichnoho rozvytku. № 1 (30). URL: <https://eurodev.duan.edu.ua/images/PDF/2021/1/6.pdf>
54. Офіційний сайт Державного комітету статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

55.Офіційний сайт Європейської бізнес асоціації. URL:
<https://eba.com.ua/research/doslidzhennya-ta-analytyka/>

56.Офіційний сайт Міністерства фінансів України. URL:
<https://index.minfin.com.ua/ua/economy/fdi/>

57.Офіційний сайт UNCTAD. URL: https://unctad.org/system/files/official-document/diaeiainf2024d1_en.pdf

Офіційний сайт Міжнародного валютного фонду (МВФ). URL:
<https://www.imf.org/en/Publications/WEO>

ДОДАТКИ

Додаток А

Таблиця А.1 – Тенденції інвестування за регіонами в світі протягом 2022-2023 рр.

Регіон	ПП (млрд. дол. США)	Темпи зростання (%)	Кількість нових проектів	Угоди щодо міжнародного project finance
Світ	777	3	-	-
Розвинені економіки	377	-6	-16%	-18%
- Європа	70	-20%	-21%	-21%
- Північна Америка	338	-4%	-5%	-5%
- Інші розвинені країни	77	-13%	-29%	-24%
Країни, що розвиваються	400	+10	+17%	-12%
- Африка	48	+9%	-31%	-24%
- Латинська Америка та Карибський басейн	209	+51%	-9%	-1%
- Азія	584	0%	-24%	0%

Джерело: побудовано автором на основі [57]

КОРОТКИЙ ЗВІТ ПОДІБНОСТІ

Ім'я користувача:
Міжнародної торгівлі і маркетингу Сандул Марія

ID перевірки:
1016327804

Дата перевірки:
06.06.2024 15:00:27 EEST

Тип перевірки:
Doc vs Internet + Library

Дата звіту:
06.06.2024 15:04:00 EEST

ID користувача:
100005724

Назва документа: **Беляк Т.О. Механізми діяльності підприємств з іноземним капіталом у глобальній економіці**

Кількість сторінок: 78 Кількість слів: 18650 Кількість символів: 145263 Розмір файлу: 198.67 KB ID файлу: 1016126797

6.69%
Схожість

Найбільша схожість: 0.86% з джерелом з Бібліотеки (ID файлу: 1016114089)

3.86% Джерела з Інтернету	291	Сторінка 80
---------------------------	-----	-------------

5.23% Джерела з Бібліотеки	503	Сторінка 83
----------------------------	-----	-------------

0% Цитат

Вилучення цитат вимкнене

Вилучення списку бібліографічних посилань вимкнене

0%
Вилучень

Немає вилучених джерел

